

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

bakalářské kombinované studium
2009 – 2012

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lucie Ulipová

Mediace jako alternativní metoda řešení sporů

Praha 2012

Vedoucí bakalářské práce: Doc. PhDr. Jaroslav Veteška Ph.D.

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Bachelor / Combined (Part time)
2009 – 2012

BACHELOR THESIS

Lucie Ulipová

Mediation as an alternative method of conflict solutions

Prague 2012

**The Bachelor Thesis Work Supervisor: Doc. PhDr. Jaroslav Veteška
Ph.D.**

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 27.2. 2012

Lucie Ulipová

Poděkování:

Ráda bych tímto poděkovala vedoucímu bakalářské práce Doc. PhDr. Jaroslavu Veteškovi Ph.D. za odborné vedení práce, cenné rady, vstřícný přístup a podporu při zpracování.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá pohledem na mediaci, jako na alternativní metodu mimosoudního řešení sporů. Definuje mediaci, její funkci, hlavní principy a cíle, popisuje výhody a rizika mediace. V části věnované procesu mediace se věnuje jednotlivým fázím, formám a technikám mediace. Dále se zabývá úlohou a kompetencemi mediátora. Závěr práce je věnován právní úpravě mediace v ČR a využití mediace v zahraničí.

Klíčové pojmy

Právo

Mediace

Mediátor

Etika

Komunikace

Řešení sporů

Konflikt

Annotation

Bachelor thesis deals with a mediation as an alternative method of extrajudicial conflict solutions. The subject of the thesis is a definition of mediation, its function, key principles and objectives, a specification of an advantages and risks of mediation. Part of the thesis is dedicated to an analyse of phases, forms and methods of mediation. Significant part of thesis deals with a role and competences of the mediator. The conclusion of the thesis is dedicated to a law adjustment of mediation in Czech Republic and a matters of mediation into a foreign context.

Key words:

Law

Mediation

Mediator

Ethics

Communication

Conflict solution

Conflict

OBSAH

ÚVOD	8
1. KONFLIKT JAKO PŘEDMĚT MEDIACE	10
1.1 Teorie konfliktu	10
1.2 Příčiny a druhy konfliktů	11
1.3 Způsoby řešení konfliktů	14
2. MEDIACE – ALTERNATIVNÍ METODA VYJEDNÁVÁNÍ	16
2.1 Definice mediace	16
2.2 Historie mediace	17
2.3 Výhody mediace a typy sporů vhodných k mediaci	18
2.4 Postavení mediace v trestním právu	19
2.5 Základní principy mediace	20
2.6 Cíle mediace	23
2.7 Rizika mediace	24
3. PROCES MEDICE - FÁZE, FORMY A TECHNIKY	26
3.1 Fáze mediace	26
3.1.1 Příprava mediace	26
3.1.2 Zahájení mediace	26
3.1.3 Získávání informací	27
3.1.4 Porozumění zájmům	27
3.1.5 Hledání řešení	28
3.1.6 Vytvoření a sepsání dohody	28
3.1.7 Závěrečné slovo	29
3.1.8 Způsoby ukončení mediace	29
3.2 Formy mediace	30
3.3 Techniky vhodné pro mediaci	32
3.3.1 Empatické porozumění	33
3.3.2 Aktivní naslouchání	33
3.3.3 Dotazování	34
4. MEDIÁTOR – JEHO ROLE A POSLÁNÍ	36
4.1 Role mediátora v mediačním procesu	36

4.2	Kompetence mediátora	38
4.3	Mediátor jako profese	39
5.	PRÁVNÍ ÚPRAVA MEDIACE V ČR	42
6.	VYUŽITÍ MEDIACE V ZAHRANIČÍ	44
	ZÁVĚR	46
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	48
	SEZNAM ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ	49
	SEZNAM PŘÍLOH	50

ÚVOD

Možnost mimosoudního řešení sporů, neboli mediace není dosud v povědomí občanů České republiky ukotvena v takové míře, jak by bylo vzhledem k jejím výhodám oproti soudnímu řízení záhodno. Informovanost veřejnosti sice každým rokem stoupá, ta je však prostřednictvím médií seznamována s tématem mediace především ve spojení s činností Probační a mediační služby ČR, a to zejména ve věcech trestních. Vzhledem k faktu přetíženosti a zaneprázdněnosti soudů, jehož důsledkem jsou dlouhotrvající soudní řízení, kdy vyřešení jednotlivých sporů trvá velmi dlouhou dobu a je tudíž výrazně ekonomicky nákladné, by tak mediace mohla již brzy přestat být jen okrajovou záležitostí a mohla se stát plnohodnotným a státem podporovaným způsobem řešení. Zejména pak při řešení sporů vyplývajících z občanských a obchodních záležitostí. Významně tomu přispívá fakt, že mediace je na rozdíl od soudního řízení psychicky šetrnější k zúčastněným stranám sporu, je také méně časově a finančně náročná.

Na tématu mediace mě zaujala univerzálnost jejího využití a především kombinace vědních disciplín jako jsou psychologie, právo a sociální práce, které v rámci své činnosti při řešení konfliktů mediace využívá. Domnívám se, že konflikt mezi lidmi může být z jistého úhlu pohledu chápán jako příležitost k osobnímu růstu pro jeho účastníky. Pro jeho efektivní zvládnutí a přínos pro sporné strany je nutná aktivní účast obou stran při jeho řešení a jejich svobodné vyjádření názorů k vzniklému sporu. Mediace proto umožňuje účastníkům konfliktu otevřeně mluvit o svých pocitech a potřebách. Obě strany se tak za účasti mediátora aktivně zapojují do procesu vyjednávání, hledání alternativ a konečného řešení. Kromě již zmiňovaných výhod má mediace další dvě nesporné výhody oproti soudnímu řízení. Prvním důvodem spokojenosti sporných stran při průběhu řešení konfliktu je, že si účastníci vzájemně své postoje, zájmy a emoce lépe vyjasní. Druhý důvod je ten, že sami dojdou k řešení, které bude pro obě strany výhodné.

Celkovým cílem práce je s využitím odborné literatury, odborných časopisů a se zkušenostmi odborníků z praxe podat kompletní přehled o mediaci jako alternativní metodě řešení mezilidských konfliktů, provést její vymezení, popsat procesní aspekty a

tím ji i pomoci dostat do povědomí široké veřejnosti jako metodu, která může skutečně efektivně pomoci. Na příkladu využití mediace v zahraničním kontextu lze ukázat, že tento druh řízení v reálném světě existuje a dostává se mu čím dál větší podpory.

1. KONFLIKT JAKO PŘEDMĚT MEDIACE

1.1 Teorie konfliktu

Konflikt je neodmyslitelnou součástí našeho života. Každý člověk je jiný, vyznává své vlastní hodnoty, má různá očekávání, jiné představy o životě. Tato přirozená rozdílnost je příčinou vznikajících konfliktů. Slovo *konflikt* znamená konfrontaci dvou nesourodých, až výlučně protichůdných názorů, představ, postojů. Může být také nejobecněji definován jako střet dvou motivací, protichůdných zájmů, potřeb, hodnot apod. Termín *konflikt* má v českém jazyce výrazně negativní přízvuk. Svým významem naznačuje rozkol, nesoulad, disharmonii.¹ Pro obě zúčastněné strany může být konflikt brzdou nebo je naopak může posunout kupředu v jejich osobním růstu.

Konflikty můžeme obecně rozdělit do dvou kategorií a to na spory a problémy. Jako spor můžeme označit konflikt, u něhož se s konkrétními způsoby věcného řešení identifikují určité skupiny nebo skupiny osob. Spor je tedy chápán jako konflikt, ve kterém hrají důležitou roli preference různých výsledků řešení různými účastníky nebo jejich skupinami. Problém, který je jádrem konfliktu, účastníci částečně či úplně ztotožňují s osobami, které hájí odlišné postoje.

Problémy můžeme chápat jako konflikty, kde všichni účastníci neusilují o prosazení svého, ale usilují o nalezení řešení. V případě problémů tedy převažuje společný zájem nalézt řešení nad tendencí účastníků preferovat nějaký konkrétní výsledek. Dá se říci, že jde spíše o dva přístupy než o dva principiálně rozdílné typy. O tom, zda bude mít konflikt povahu sporu nebo problému, rozhodují samotní aktéři.²

Jak již bylo výše uvedeno termín konflikt má v našem jazyce negativní přízvuk i přes to, že sám o sobě není konflikt ani dobrý ani špatný. Záleží vždy na tom, jakým způsobem je daná konfliktní situace člověkem prožívána, jak na něj působí a jakým způsobem ji řeší.

Konflikty, které vznikají plíživě mohou zůstat po dlouhou dobu skryté. Poté však vedou k vzájemnému nepřátelství a k agresí mezi jedinci, kteří se nachází v

¹ KŘIVOHLAVÝ, J. *Konflikty mezi lidmi*. Praha: Portál, 2002, s.19

² PLAMÍNEK, J. *Jak řešit konflikty*. Praha: Grada, 2006, s.16-17

konfliktní situaci. Důsledkem je oboustranně deformovaná sociální percepce, vzájemná nedůvěra, neobjektivní osočování a jiné formy agrese. Charakteristiky protistrany v konfliktu jsou poté stále více negativní, čímž se vytváří „bludný kruh vzájemného trestání“, který má za následek zhoršování vzájemných vztahů. Agresivní podstata konfliktu spočívá ve vzájemném napádání se, snaze druhého zranit, či dokonce zničit. V konfliktu pak nejde pouze o obhajobu vlastní pozice či názoru, ale o prosazení se na úkor druhého. Průběh konfliktu ovlivňuje střetnutí povah účastníků konfliktu. Budou-li oba neústupní, riskují maximální ztrátu na obou stranách sporu.

Existují však zásadní konflikty kde je neústupnost vlastně nutnou zásadovostí s vědomím rizika. Jde o to, o jaký druh konfliktu se jedná, jaká je jeho aktuální intenzita a obhajovaná hodnota. Moudré rozhodování se vždy opírá o úvahu, jaké budou možné výsledky a důsledky způsobu ukončení konfliktu.³

Vedle negativních efektů, mají však konflikty rovněž pozitivní prvek. Přimějí nás ke zkoumání problému, zaujmutí postoje, k ujasnění si našich hodnot a očekávání. Při použití produktivní strategie řešení konfliktu, může střet přispět ke vzniku zdravějšího a uspokojivějšího vztahu, posílení vzájemné identity i vlastního sebevědomí účastníků.⁴

Lze říci, že konflikt je přirozenou a tedy i nezbytnou součástí každé změny. Konflikt nás podněcuje k zamyšlení, přehodnocení situace, k uvolnění napětí a k upravení našich vztahů.

1.2 Příčiny a druhy konfliktů

Stejně jako konflikty samotné, i jejich příčiny mohou být různé. Příčinou konfliktu může být věcná rovina týkající se obsahu a cílů, které chtějí strany dosáhnout. Rovněž může být příčina ve vztahové rovině, ukrývající psychické potřeby a emocionální rozložení. V neposlední řadě může být příčinou konfliktu rovina hodnot, ve které se promítají základní postoje a hodnoty účastníků konfliktu. Uvedené roviny od sebe není snadné oddělit, v každé konfliktní situaci se vzájemně prolínají. Často tedy

³ NAKONEČNÝ, M. *Úvod do psychologie*. Praha: Academia, 2003, s.364

⁴ DeVITO, J.A. *Základy mezilidské komunikace*. Praha: Grada Publishing, 2001, s.172

může dojít k situaci, kdy záminka k otevření konfliktu je ve věcné rovině, avšak vztah s dotyčnou osobou je pravou příčinou daného konfliktu.

Základním rysem konfliktní situace je selhání komunikace, zejména její déletrvající dysfunkčnost. Pokud je člověk vystaven po delší dobu nezdravé komunikaci, zanechává to stopy v jeho mysli, ovlivňuje to jeho poznávací a posuzovací procesy. Dysfunkční komunikace může také narušit charakter a celkovou kvalitu života.⁵

S ohledem na příčinu vzniku a druh konfliktů se poté odvozuje i volba strategie k jejich řešení. Chceme-li konfliktům porozumět a předcházet jim, musíme hledat určitý řád, který nám pomůže orientovat se v nepřehledném množství druhů a typů konfliktů. Odborná literatura nabízí několik způsobů dělení konfliktů. Reálné konfliktní situace se však málokdy vyskytují v čisté podobě, většinou jde o jejich vzájemné prolínání či přecházení způsobené faktory psychického a sociálního prostředí. Nejčastěji se konflikty rozdělují podle počtu osob, kterých se konflikt týká a podle psychologické charakteristiky střetávajících se tendencí.

Dle Křivohlavého⁶ lze podle počtu zúčastněných osob konflikty rozdělit do čtyř tříd:

1. Intrapersonální konflikty (intrapsychické) – osobní konflikty uvnitř jedince
2. Interpersonální konflikty (párové, dyadické) – konflikty mezi dvěma osobami
3. Skupinové konflikty – vznikají uvnitř dané skupiny lidí, patří sem i konflikty jedince s vlastní skupinou
4. Meziskupinové konflikty – konflikty mezi dvěma či více skupinami lidí a konflikty jedince s cizí skupinou.

Podle převládající psychologické charakteristiky⁷, můžeme konflikty roztřídit následujícím způsobem:

Konflikty představ – dochází k nim tehdy, když se střetnou prvky našeho vnímání - počitky, vjemy či představy. Dva lidé se mohou dívat na tutéž věc a

⁵ VYBÍRAL, Z. *Psychologie lidské komunikace*. Praha: Portál, 2000, s.213

⁶ KŘIVOHLAVÝ, J. *Konflikty mezi lidmi*. Praha: Portál, 2002, s.20

⁷ Tamtéž s.23-33

výsledkem je, že každý vidí něco jiného. Vychází se z toho, že na utváření představ se podílí pravidlo zájmu, kdy nevnímáme to, co bychom mohli vnímat, ale vybíráme si, hledáme to, co potřebujeme, po čem toužíme. Při zpracování vjemu dochází ke zkreslování a jedním z faktorů zkreslování je očekávání – dříve než se podíváme, vytvoříme si určitou představu o tom, co uvidíme a poté hledáme do určité míry jen potvrzení, či vyvrácení našeho očekávání. Při zpracování údajů z vjemů hrají určitou roli i předsudky a fantazie. Existence odlišností v představách lidí o stejných věcech je tedy jevem zcela normálním, s kterým je třeba ve styku s druhými lidmi počítat.

Konflikty názorů – ke konfliktům názorů dvou lidí dojde tehdy, když mají různé výchozí informace či hodnotí na základě různých kritérií. Mezi lidmi s odlišnými hodnotícími škálami dojde tedy k rozporu daleko snáze, než mezi lidmi s blízkými strukturami hodnotících škál. K osvětlení přidává Křivohlavý příklad, kdy známkuje dva učitelé jednoho žáka a berou přitom v úvahu jeho znalosti, dovednosti, vyjadřovací schopnosti, vystupování a jiné. Těmto hlediskům však každý přikládá různou váhu, proto se pak jejich konečné názory různí.

Konflikty postojů – postoj je názor zabarvený osobním citovým vztahem, obsahuje kladné nebo záporné hodnocení daného jevu a zpravidla vyústí do ustáleného způsobu jednání. Postoje získáváme osobním poznáním, pokusem a omylem, interakcí s druhými lidmi. Postoje si uvědomujeme nebo neuvědomujeme, to znamená, že mohou být vědomé či nevědomé. Postoj můžeme chápat jako hodnotící vztah, který má kognitivní, emocionální a konativní složku a jako takový vyjadřuje kladný, neutrální nebo záporný vztah subjektu k určitému objektu. Konflikt postojů vzniká jako střet odlišných tendencí v našem jednání.

Konflikty zájmů – konflikty zájmů patří mezi nejsložitější skupinu konfliktů a podle lékařů jsou nejzávažnějším morbidním faktorem ve smyslu nemocnosti. Jde tu o soubor snah lidí, kteří usilují o uspokojení svých potřeb. Jedná se o střetnutí typu „buď já, nebo ty“ ve vyhrocené formě.

Někteří autoři uvádějí další kategorie konfliktů, obvykle nejde o úplnou klasifikaci. Setkáme se s dělením konfliktů podle předmětu sporu, podle období lidského vývoje.

1.3 Způsoby řešení konfliktů

Druh konfliktu určuje metodu jeho řešení. Pro dobré zvládnutí konfliktu je třeba aby se na jeho řešení aktivně podílely všechny sporné strany a ty mohly svobodně projevit své názory. Při řešení konfliktu by strany měly být navzájem otevřeny k zájmům a pocitům svým i protistrany. Nelze vyřešit konflikt, kterému dostatečně nerozumíme, o kterém nemáme dostatek informací. Základem efektivního řešení konfliktu je především komunikace. Nejasná komunikace může sama o sobě konflikt způsobit, případně prohloubit.⁸

Na správně zvoleném způsobu řešení konfliktu závisí, jaký emocionální dopad na účastníky sporu bude situace mít, v jaké míře se promítne do jejich vzájemných vztahů a zda se podobných konfliktů budou schopni do budoucna vyvarovat či je budou schopni uspokojivě řešit.

Ke konfliktu a jeho řešení mohou zaujímat jeho účastníci odlišné postoje.⁹ Zatímco někoho může konflikt motivovat k akci pro jeho vyřešení, jiný se raději přizpůsobí nebo z konfliktní situace unikne. Další člověk do řešení konfliktu zapojí jiné osoby či instituce. K tomuto způsobu dochází zejména v případě, kdy strany sporu shledávají konflikt v rámci vlastních sil neřešitelný a k jehož uspokojivému řešení může pomoci pouze nestranná osoba, prostředník. V mnoha případech se lidé obracejí na soudce, který za účastníky rozhodne z moci autority. Soudního jednání by mělo být využíváno v ideálním případě tehdy, kdy bylo zcela jednoznačně porušeno právo a o řešení není možné vyjednávat. Praxe je však mnohdy odlišná a u soudního řízení se setkáváme s případy zcela nesmyslnými, které jen zatěžují soudní systém. U většiny sporů však existuje možnost řešit je i cestou mimosoudní, prostřednictvím alternativních řešení sporů.¹⁰

⁸ PLAMÍNEK, J. *Jak řešit konflikty*. Praha: Grada, 2006, s.37

⁹ Tamtéž s.26-28

¹⁰ MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s.135

Výběr alternativy řešení daného sporu závisí na vůli a dohodě sporných stran. Právní úprava České republiky předkládá poměrně širokou škálu alternativních možností řešení. Náleží sem dohody uzavřené stranami bez asistence třetí osoby, které slouží k řešení otázky společného jmění manželů, spoluvlastnictví, dědického řízení, rodinně právních vztahů, závazkového práva a podobně. Dalšími variantami jsou asistované smíry, vyrovnávací a rozhodčí řízení.

Arbitráž, neboli *rozhodčí řízení* je mimosoudní způsob projednávání a rozhodování sporů mezi stranami. Nejčastěji je písemné ujednání o rozhodčím řízení preventivně součástí již uzavírané smlouvy, je zde vypsán počet i osoby rozhodců, anebo alespoň způsob konstituování rozhodčího fóra. Výhodou rozhodčího řízení oproti soudnímu jednání je naprostá mlčenlivost, nemůže tedy dojít ke zneužití informací třetími stranami, dále nižší náklady, možnost kompromisní dohody a především rychlost. Výrok rozhodce má stejnou váhu jako rozsudek.¹¹ V zemích Evropské unie je to způsob běžně využívaný, přesto se prozatím v České republice nedostal do povědomí laické veřejnosti a pro medializované neúspěšné kauzy získal i negativní nádech, k čemuž přispěla i nedostatečná informovanost o tomto způsobu jednání.

V *mediaci a facilitaci* jde o zapojení neutrálních odborníků do procesu jednání o řešení, přičemž právo ohledně rozhodnutí výsledku řešení si nechávají strany konfliktu. Mediace umožňuje prostřednictvím nestranné osoby, prostředníka vyřešit konflikt dvěma stranám, kdežto ve *facilitaci* jde především o hromadné řešení pracovních a dalších porad či odborných diskusí pomocí prostředníka, odborníka na vyjednávání. V případě náročného procesu se může *facilitace* zúčastnit i více *facilitátorů*. Plamínek¹² vysvětlil tyto termíny následovně: „Pokud má řešený konflikt povahu sporu, mluvíme o *mediaci*, jde-li o problém, příslušný proces bývá označován jako *facilitace*.“

Přetíženost soudů, formálnost a nákladnost soudního řízení jsou v současné době rozhodujícími faktory vedoucími k rozvoji a podpoře využívání alternativních metod řešení sporů. Soudní systém jako takový zde zpochybňován není. Rozvoj alternativních metod je reakcí na společenskou realitu, nutící stát hledat efektivní alternativy v řešení sporů a zajištění ochrany práv a oprávněných zájmů účastníků.

¹¹Unie pro rozhodčí a mediační řízení ČR. *Specifika rozhodčího řízení* [online] [cit.2011-10-17] dostupné na [www.http://www.urmr.cz/specifika-rozhodciho-rizeni.php](http://www.urmr.cz/specifika-rozhodciho-rizeni.php)

¹² PLAMÍNEK, J. *Jak řešit konflikty*. Praha: Grada, 2006, s.28

2. MEDIACE – ALTERNATIVNÍ METODA VYJEDNÁVÁNÍ

2.1 Definice mediace

Mediaci lze definovat jako alternativní strukturovaný proces řešení mezilidských konfliktů a různých typů sporů za účasti třetí nezávislé strany. Mediace je určena těm, kteří se rozhodli řešit své konflikty a spory smířčí a mimosoudní cestou. Jde o dobrovolný proces, který klade zřetel na zájmy obou stran. Mediaci lze provádět pouze s výslovným souhlasem obou stran sporu.

Za proces a průběh jednání je zodpovědný nestranný zprostředkovatel, mediátor. Za obsah jednání a za podobu výsledné dohody jsou odpovědní aktéři konfliktu. Mediátor by měl pomoci sporným stranám aktivovat jejich schopnost nalézt vlastní zdroje k řešení konfliktní situace. Tím je u stran rozvíjen potenciál konfliktní situace řešit nadále samostatně. Jde tedy nejen o vyřešení daného sporu, ale rovněž o ukázání cesty, jakým způsobem spory pro příště efektivně řešit.

Mediace motivuje účastníky sporu k tomu, nebát se změnit své postoje a chování. Pomáhá jim ve stanovení realistických cílů, v nalezení nových přístupů, ve vyjádření pocitů a v zaměření energie pozitivním směrem. Je to efektivní, hospodárná a šetrná metoda, která umožňuje na konflikty nahlížet jako na procesy mezilidské interakce, které se odehrávají v právním rámci, nikoli jako na čistě právní problémy.¹³

Účelem mediace není posuzování viny či nevinu, ani rozhodování o tom, kdo je v právu a kdo ne. Účelem je dát stranám možnost vysvětlit svůj přístup ke sporu a objasnit si nedorozumění a zájmy jednotlivých účastníků.

Filozofií mediace je myšlenka, že sporné strany spolu mohou vytvořit přijatelnější rozhodnutí ve sporné věci, než jakákoli jiná strana zasahující do sporu zvenku. Dohoda vytvořená společným úsilím více reflektuje zájmy a práva stran.

Výsledkem mediace nemusí být vždy jen dohoda, rozeznáváme čtyři různé způsoby ukončení mediace. Nejlepším možným řešením je dosažení dohody, která je uskutečnitelná, srozumitelná, nevyvolávající nebezpečí dalšího konfliktu a uspokojující všechny účastníky sporu. Výsledkem může být i dohoda o odkladu nebo přerušení, kdy se klienti domluví na

¹³ MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s.135-136

pokračování jednání v budoucnosti. Mediační proces může skončit také dohodou o nedohodě, kdy vzájemná shoda klientů spočívá v tom, že vzájemná dohoda není možná. Dohoda o nedohodě pak pozitivně směřuje do budoucnosti a otevírá možnost pokračování v řešení konfliktu. Posledním způsobem zakončení mediačního procesu je nedosažení dohody, kdy účastníci včetně mediátora rezignují na proces mediace a jednání ukončí.

Mediace je multidimenzionální obor, který v sobě zahrnuje právní, psychologická, sociální a rovněž sociologická specifika.¹⁴

V České republice je mediace poměrně mladou metodou, která našla své uplatnění v oblasti práva, poradenství, psychologii, sociální práci, pedagogice a v jiných oblastech společenského a ekonomického života.

2.2 Historie mediace

Mediace jako přístup, idea řešení konfliktů za pomoci třetí nezávislé strany existuje v mnoha společenstvích již celá staletí.¹⁵ První důkazy se o mediaci objevují již ve starověku v dílech tehdejších filozofů. Tehdy fungovala jako regulace společnosti na úrovni příbuzenstva či komunit. První institucionalizovaný předstupeň mediace lze spatřit u starověkého Řecka, kdy se lidé obraceli se svými spory nikoliv na soudy, ale na tzv. rozhodčí, což byla nezávislá třetí strana. Rozdíl oproti mediaci byl v tom, že rozhodování sporu u rozhodce bylo většinou povinné a nikoliv na základě dobrovolnosti, jak je tomu u soudů dnes, přesto lze v tomto institutu spatřovat výrazné spojitosti s dnešním pojetím.

Prvky mediace nalezneme i ve středověku, kde se zabývala především řešením trestných činů. Způsoby řešení sporů a jejich urovnání mezi poškozeným a pachatelem byly často spojeny s fenoménem „smírčích křížů“, které se staly součástí tehdejšího trestního práva. To specifikovalo podmínky uzavírané dohody ve smyslu usmíření se a zavázání obou stran, pachatele i strany poškozené o neusilování pomsty. Zároveň udávalo povinnost účastnit se na finančním či jiném odškodnění oběti, nebo pozůstalých oběti, což tento institut výrazně posunulo směrem k institutu mediace v dnešní podobě.

¹⁴ Asociace mediátorů České republiky. O mediaci [on-line] [cit.2011-11-05] dostupné z: <http://www.amcr.cz/mediace/o-mediaci.php>

¹⁵ HOLÁ, L. *MEDIACE Způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada, 2003, s.27

Názory na počátky mediace tak jak ji známe dnes se podstatně liší. Je to dáno tím, že se mediace a jí podobné instituce rozvíjely mnohdy nezávisle a v rozdílných podmínkách. Většinou se pokládá za směřodatný názor, že mediace jako taková vznikla v USA již v první polovině 20.století, ale významnějšího rozvoje dosáhla až koncem 60. let dvacátého století na území USA a Kanady. Velmi záhy se poté mediace jako způsob řešení konfliktů rozšířila a užívala se na široké spektrum konfliktů, jako byly rodinné, ale dokonce i politické konflikty. Dnes je mediace nejvíce rozšířená ve výše zmíněných zemích, v Evropě je to potom zejména ve Francii, Německu a především ve Velké Británii.¹⁶

2.3 Výhody mediace a typy sporů vhodných k mediaci

V porovnání se soudním řízením přináší mediace několik nesporných výhod. K jejím nejdůležitějším přínosům patří to, že vede k řešení, kterých by se jinak velmi obtížně dosahovalo při standardním soudním řízení, a to navíc způsobem, který je pro účastníky sporu lidsky příjemnější. Mediace oproti soudnímu řízení nepředstavuje pro klienty tak vysoké finanční zatížení, jak by tomu bylo v případě řešení sporu soudní cestou. Co se týká hlediska času, je mediace nesrovnatelně rychlejší z důvodu absence procesních povinností. Z pohledu psychologického dopadu na účastníky sporu je významnou výhodou fakt, že mediace je prováděna na bázi kooperace nikoliv konfrontace jako tomu je v případě soudních sporů a tudíž je obvykle pro klienty menším psychickým otřesem. Předpokladem úspěšné mediace je naprostá dobrovolnost obou stran ke spolupráci na vyřešení vzniklé situace.¹⁷

Mediace se uplatňuje při řešení celé řady konfliktů, využívají ji jak velké firmy, tak fyzické osoby. Je však vhodná jen v případech oboustranného zájmu a při dodržení podmínek bezpečnosti a ochrany psychického zdraví všech zúčastněných stran. Je využívána v případech, kdy mají strany potíže se vzájemnou komunikací a nedaří se jim přejít z roviny postojů do roviny zájmů, ale musí být schopny spolu komunikovat alespoň na minimální úrovni tak, aby byla možná výměna nových informací. Strany ani

¹⁶ HOLÁ, L. *MEDIACE Způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada, 2003, s.28-30

¹⁷ SOTOLÁŘ, A.; PŮRY, F.; ŠÁMAL P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: Beck, 2000, s.113-114

jejich právní zástupci nesmí zastávat názor, že ve sporu nutně musí být jeden vítěz a druhý poražený. Výsledkem sporu má být dohoda, je tudíž důležité, aby existovala více než jedna nebo dvě možnosti řešení konfliktu.

Naproti tomu jsou pro mediaci naprosto nevhodné situace, kdy strany sporu jednají tvrdě a zásadově, situace, ve kterých jde o základní občanská a ústavní práva, když jedna strana použije fyzické násilí vůči druhé nebo si jedna ze stran přeje rozhodnutí autority. Nevhodnými účastníky jsou i klienti zneužívající alkohol nebo drogy či jsou příliš pasivní a chtějí řešit konflikt i za cenu zřeknutí se vlastních práv. Mediaci také neprospívá, když jedna strana není ochotna dát k dispozici veškeré relevantní informace či odmítá jejich objektivní ověření.¹⁸

Velmi častou příčinou krachu jednání bývá i vysoká emoční zainteresovanost zúčastněných stran na výsledku, případně naprosto rozdílné pohledy na základní otázky.

2.4 Postavení mediace v trestním právu

Z právního pohledu lze mediaci kvalifikovat jako určitý prostředek uplatnění odklonu v trestním řízení. Samotná mediace je neprocesním způsobem alternativního řešení trestních věcí, prostřednictvím kterého lze urovnat konflikt spojený s trestným činem a jeho důsledky v rovině morální, etické a sociální. Tím zároveň může vytvořit podmínky pro jeho řešení v rovině trestněprávní. Výsledky mediačního procesu jsou významné pro trestní řízení ve dvou směrech. První je možnost soudu přihlédnout k jejím výsledkům a upravit tak například výkon trestu. V druhém směru může výsledek mediace vytvořit jednu z podmínek pro uplatnění procesních alternativ k potrestání, čili odklonu v trestním řízení.

Mediace jako taková není upravena právem, ale samozřejmě nesmí být vedena v rozporu s právem. Postup musí být veden s ohledem na trestní řízení, především tak, aby ho nemařil, zejména z pohledu dokazování či zajišťování důkazů. Stejně tak není možné, vzhledem k postavení mediace mimo trestní řízení, použít důkazy či skutečnosti, které v průběhu mediace vyvstaly, v klasickém trestním řízení. V mediaci neprobíhá dokazování a stejně tak je mediaci zapovězeno rozhodování o vině či

¹⁸ MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 148

dokonce trestu. Rozhodnout o tom, zda bude odklon realizován či nikoliv, může pouze a jenom soud a to pouze v případě splnění zákonem stanovených podmínek.¹⁹

2.5 Základní principy mediace

Dobrovolnost

V případě mediace platí princip absolutní dobrovolnosti charakterizovaný tím, že záleží pouze na projevech vůle obou účastníků mediace, zda mediační činnost bude zahájena, zda bude řádně probíhat a zda případně bude ukončena i úspěšným uzavřením mediační dohody. K účasti na mediačním procesu ani k přijetí dohody nelze nikoho nutit. Podmínkou úspěšného průběhu mediace je, že se strany rozhodnou k mediaci dobrovolně přistoupit a spolupracovat na vyřešení vzniklé situace.²⁰

Pochopení odlišností

Jedním ze základních principů mediace a předpokladem důvěry a spolupráce je schopnost účastníků pochopit právo druhé strany na vlastní pojmání skutečnosti. Účastníci konfliktu jsou ve většině případů soustředěni pouze na své vlastní pozice, názory, postoje, zájmy a potřeby a považují je za jediné správné, za jedinou možnost vnímání skutečnosti. V procesu mediace je mediátorem odlišnost názorů zdůrazňována. Výrazem pochopení vzájemných odlišností je výsledná dohoda, která reflektuje a uspokojuje potřeby a zájmy účastníků mediace.²¹

Změna soupeření na spolupráci

Spolupráce, soupeření a konflikt jsou základní podoby mezilidských vztahů. V souvislosti s řešením konfliktů jsou spolupráce a soupeření dvě extrémní formy. Změna soupeřivého vztahu na spolupráci je výsledkem procesu mediace, současně je však také jejím předpokladem. K mediaci by nemohlo dojít, kdyby se pro ni klienti svobodně nerozhodli. Kooperace je jedním ze základních pojmů mediace. Považujeme ji za předpoklad, prostředek i cíl.²²

¹⁹VĚTROVEC, V. a kol. *Zákon o mediaci a probaci – komentář*. Praha: Eurolex, 2002, s.24

²⁰RISKIN, L., ARNOLD, T., KEATING, M. *Mediace aneb jak řešit konflikty*. Praha: Palata, 1997, s.11

²¹HOLÁ, L. *Mediace - způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada Publishing, 2003, s.40

²²Tamtéž, s. 39

Neutralita a nestrannost

Zásada nestrannosti je pilířem mediačního procesu. Mediátor by měl mediovat pouze takové případy, ve kterých je schopen zaručit svojí nestrannost. Pokud dojde k situaci, kdy si je mediátor vědom skutečnosti, že není z jeho strany možné dál vést mediaci nestranně, je jeho povinností z mediace odstoupit.²³ Neutralita je testem mediátorových schopností pomoci stranám mediačního procesu nalézt vlastní východisko, aniž by jim vnucoval své vlastní názory na žádoucí řešení konfliktu. Neutralitou mediátora rozumíme jeho specifické praktické působení na klienty, jeho vnější chování, nikoli jeho vnitřní nastavení. Mediátor neprosazuje vlastní názory a řešení, ale respektuje postoje, názory a návrhy vzešlé od klientů.²⁴ Pokud má být při mezilidských konfliktech pomoc účinná, je neutralita pomáhajícího základním předpokladem. Znamená to, že pomáhající dává za pravdu všem účastníkům konfliktu, zajímá se o jejich vidění problému, chápe klienty a nesnaží se dávat za pravdu takovému názoru, který by mohl znamenat spojenectví s některým účastníkem proti druhému.

Hledání vhodných alternativ

Už samotný fakt, že se účastníci rozhodli řešit svůj spor pomocí mediace je hledáním nové alternativy. Klient si uvědomil, že cesta jakou se naučil řešit konflikty je již nefunkční. Proto se snaží najít jiný způsob. Jedná se o jednu z nejefektivnějších metod myšlení. Z pohledu užšího provází hledání nových možností celý proces mediace – ať se již jedná o pohled na vlastní či partnerovu situaci, objevování vlastních zájmů, potřeb, motivů, tak také hledání možných řešení nepříznivé osobní situace. Hledání možných řešení je také jednou z fází procesu mediace.²⁵

Převzetí zodpovědnosti

Při mediaci jsou role přiměřeně rozděleny. Klienti se mohou soustředit na samotný způsob řešení konfliktu a procesem se zabývat jen v rovině kontroly, kdy kontrolují spravedlnost a neutralitu mediátora. Zatímco mediátor je zde od toho, aby se

²³ Asociace mediátorů České republiky. *O mediaci*. [on-line]. [cit. 2011-11-03]. Dostupné z: < <http://www.amcr.cz/mediace/o-mediaci.php>

²⁴ HOLÁ, L. *Mediace - způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada Publishing, 2003, s. 42

²⁵ Tamtéž, s. 41

zabýval procesem, věcnou stránku řešení konfliktu může sledovat s určitým odstupem.²⁶ V důsledku toho, že účastníci sporu pracují na výsledném řešení vlastními silami, cítí k vytvořené dohodě větší odpovědnost. Tím je zajištěna perspektiva dalšího soužití a respektování toho co bylo dohodnuto.²⁷

Svoboda rozhodování

Svoboda rozhodování souvisí s principem dobrovolnosti. Klienti mají možnost od mediace odstoupit. Stejně tak může dojít k ukončení mediace ze strany mediátora. Svoboda rozhodování je rovněž úzce propojena s principem převzetí zodpovědnosti. Klientům je dána příležitost uvažovat o všech navrhovaných řešeních a pro některá se rozhodnout a to podle vlastních potřeb a zájmů. Za způsob řešení situace konfliktu také musí být schopni převzít plnou odpovědnost a být si vědomi toho, že to jsou zejména oni, kdo určuje jak bude výsledná dohoda a uspořádání vztahů mezi oběma stranami sporu dále vypadat.²⁸

Důvěra a důvěrnost

Důvěrnost procesu mediace je také neméně podstatná. K mediačnímu sezení jsou přizváni pouze lidé, kterých se spor bezprostředně týká a kteří mají právo v něm rozhodovat. Mediátor je vázán mlčenlivostí a nesmí nikomu poskytovat jakékoli zprávy o průběhu mediačního procesu.²⁹ Důvěrnost je rovněž faktorem usnadňujícím komunikaci klientů. Účastníci mediace mohou stanovit vlastní zásady o důvěrnosti, které mají ústní či písemnou podobu. Informace k jejichž odhalení dojde během mediačního procesu zůstávají důvěrné a bez souhlasu klientů není možné, aby byly zveřejněny. Výjimku z výše uvedeného tvoří situace, kdy se mediátor dozví o skutečnosti spáchání trestného činu uvedeného v paragrafu 167 nebo 168 trestního zákona. V takovém případě je mediátor povinen oznámit nebo přezkazit takový trestný čin. Přesto však skutečnosti, které vyšli najevo během procesu mediace a které se týkají trestného činu, ohledně něhož je mediace vedena, nemohou být použity jako důkaz v standardním soudním řízení. Důvěra v to, že je možné konflikt řešit, a řešit ho za

²⁶ HOLÁ, L. *Mediace - způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada Publishing, 2003, s.43

²⁷ MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s.136

²⁸ HOLÁ, L. *Mediace - způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada Publishing, 2003, s.43

²⁹ RISKIN, L., ARNOLD, T., KEATING, M. *Mediace aneb jak řešit konflikty*. Praha: Palata, 1997, s.119

pomocí mediace, důvěra v osobu mediátora, jeho schopnosti a dovednosti a také důvěra v sám sebe, v druhou stranu, v to, že je člověk schopen řešit problémy konstruktivně, je u mediace rovněž základní.³⁰

Orientace na budoucnost

Orientace na budoucnost umožňuje přístup, který počáteční příčinu nepovažuje za nutnou součást chápání toho, co se děje v danou chvíli. V průběhu mediačního jednání se vychází z minulosti z toho, jakým způsobem konflikt vznikl, jak byly dosud řešeny konfliktní situace. Především je ale kladen důraz na to, aby vyřešení situace konfliktu bylo přínosem do budoucna, přispělo ke zlepšení schopnosti obou stran konflikty řešit. Mediace je tedy zaměřená do budoucnosti.

2.6 Cíle mediace

Při určování cíle mediace je nutné rozlišit mezi cíli klientů a mezi cíli mediace jako procesu a vztahu. Cíl mediace z pohledu klientů je cílem jejich jednání. Jedná se o jejich zakázku zaměřenou na samotné řešení konfliktu. Zakázka má dynamickou povahu, může se během mediace měnit v souvislosti s tím, jak klient postupně objevuje či přehodnocuje své zájmy a potřeby. Cílem mediace jako procesu a vztahu je uspokojení zájmů a potřeb klientů.³¹

Během mediace by mělo dojít k neutrálnímu posouzení situace, kdy obě strany dostanou prostor vyjádřit svůj postoj a své představy řešení. Výsledkem jednání by měla být dohoda, která není výhrou pro jednu ani pro druhou stranu, ale jedná se o oběma stranami dosažený konsenzus. Smyslem mediace tedy není nalezení objektivní pravdy a následné rozhodnutí třetí osobou, ale přivedení stran k jednacímu stolu a smírné vyřešení sporu závaznou dohodou.

Mediace si klade za cíl pomoci klientům pochopit jejich situaci a zájmy, umožnit jim lépe pochopit podstatu a různé aspekty konfliktu, mobilizovat jejich síly a lépe zvládnout konfliktní situaci. Mezi další cíle mediace patří umožnit znesvářeným stranám společný náhled na vzájemný vztah a tím je opět orientovat na sebe,

³⁰ HOLÁ, L. *Mediace - způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada Publishing, 2003, s.38

³¹ Tamtéž, s.51

podporovat kooperativnost a slušnost při řešení konfliktů, nastolit otevřenou komunikaci a poskytnout klientům model pro řešení případných konfliktů do budoucna. Všechny uvedené dílčí cíle se spolupodílejí na konečném cíli a tím je spokojenost klienta.³²

Dohoda, která je rovněž cílem a výsledkem mediace by měla být jasně formulovaná, srozumitelná a uskutečnitelná v praxi. Dohoda má písemnou podobu a je stvrzována podpisy obou stran i mediátorem.³³ V dohodě jsou zahrnuty konkrétní postupy a řešení, rozdělení zodpovědnosti, úkolů a rovněž i sankce za jejich nedodržení.

2.7 Rizika mediace

Pro zachování objektivnosti při posuzování metody je nutné upozornit na fakt, že mediace má rovněž svá negativa. Problematickou se ukazuje zejména otázka správnosti a spravedlnosti dosažené dohody. Pokud strany uzavřou během mediace dohodu, aniž by byly obeznámeny s tím, na co všechno mají právní nárok, vyvstává otázka správnosti a spravedlnosti takovéto dohody. Je-li například jedna ze stran silnější osobností, má-li větší ekonomickou moc, lepší znalost práva, může být výsledek mediace těmito skutečnostmi značně ovlivněn.³⁴ Mediace ani jiná metoda alternativního řešení sporu, nemůže nahradit efektivně fungující, spravedlivý systém soudnictví. Může ale ve vhodných případech soudnictví odlehčit, aby se soudy mohly intenzivně zaměřit na případy, které jsou mimořádně složité a kde alternativní způsob řešení nepřipadá v úvahu.

Vzhledem k povaze sporu lze již v počáteční fázi posoudit, zda je pro mediaci vhodný. Ne každý interpersonální konflikt je totiž vhodné podstoupit mediaci. Tato metoda by neměla být aplikována na řešení dlouhodobých emocionálních vztahových krizí, které spadají do oblasti zájmu psychoterapie. Mediaci je v těchto případech možné využít pouze pro řešení dílčích či věcnějších konfliktů. Situací, které nejsou vhodné k mediaci je celá řada. Jedná se o situace, které musí být ze zákona projednány u soudu z důvodu porušení základních občanských či ústavních práv. Patří sem dále

³² HOLÁ, L. *Mediace - způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada Publishing, 2003, s.61

³³ MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s.147

³⁴ HOLÁ, L. *Mediace - způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada Publishing, 2003, s.130

případy, kdy jedna ze stran použije hrozeb či fyzického násilí. Pokud jedna ze stran nedává k dispozici důležité informace a odmítá jejich objektivní ověření, je dalším z příkladů. Pasivní účastníci, kteří chtějí konflikt řešit i za cenu zřeknutí se vlastních práv, taktéž nepředstavují vhodné účastníky mediace. Limitující pro mediaci jsou rovněž účastníci, užívající drogy či alkohol, osoby s patologickými rysy osobnosti nebo agresivními rysy, kteří nejsou schopni produktivní diskuze.³⁵ Mediace by se zásadně neměla používat u závažných trestných činů, u organizované zločinnosti a u ekonomické kriminality se škodou velkého rozsahu. V případě, že má mediátor morální, etické zábrany či předsudky, jde rovněž o situaci nevhodnou k mediaci.³⁶ I přes fakt, že mediace má své limity a v některých případech její indikace není vhodná, představuje tato metoda slibný a racionální způsob pro řešení konfliktů v různých oblastech lidského konání.

³⁵ MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s.148

³⁶ HOLÁ, L. *Mediace - způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada Publishing, 2003, s.88

3. PROCES MEDIACE – FÁZE, FORMY A TECHNIKY

3.1 Fáze mediace

Mediace je strukturovaný proces, rozčleněný do několika fází. Struktura mediace je v naší i zahraniční odborné literatuře podrobně zpracována. Mezi odborníky panuje většinou shoda v tom, jakým způsobem nahlížet na celkový průběh mediace. Drobné odchylky lze definovat v rozčlenění do jednotlivých fází dle toho, kterou událost považuje určitý autor za důležitou a hodnou samostatného pojmenování. Fáze mediace jsou následující: zahájení mediace, získání informací, porozumění zájmům, hledání řešení, vytváření a sepsání dohody a závěrečné slovo. Lze však říci, že se každá mediace vyznačuje individuálním průběhem. Struktura je tedy jen jakýmsi vodítkem, ne však dogmatem a omezením.³⁷

3.1.1 Příprava mediace

Někteří z autorů přidávají takzvanou nultou fázi mediace, kterou je její příprava. Cílem této fáze je získat klienty pro mediaci a ověřit si, zda chtějí svůj konflikt řešit. Často je souhlas k mediaci první vstřícný krok obou stran v řešení jejich problému. Mediátor by měl poté podat oběma stranám všechny potřebné informace, které potřebují k rozhodnutí podstoupit mediační proces nebo ho odmítnout. V přípravné fázi je dále dojednáván termín prvního společného setkání, a pokud jde o komerční sféru, dojednávají se výše honoráře.³⁸

3.1.2 Zahájení mediace

Samotná mediace je zahajována úvodním slovem mediátora. To je spíše stručné, aby nebyly přeslechnuty důležité věci. Důležité je především navození důvěrné atmosféry. Klienti přicházejí ve stresu a napětí, nevědí co očekávat, tudíž je podstatné aby v této počáteční fázi mediátor vzbudil důvěru klientů ve své schopnosti. Mediátor

³⁷ HOLÁ, L. *Mediace - způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada Publishing, 2003, s.103

³⁸ MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s.143

vysvětlí účel mediace, popíše roli svou i zúčastněných osob a navrhne účastníkům určitá pravidla, podle kterých se mediace bude odehrávat. Zároveň nastíní program a vymezí časový rámec, ve kterém se mediace bude konat. Cílem tohoto zahajovacího bloku je získání důvěry obou stran a vytvoření struktury procesu, o kterou se bude mediace opírat. Lze říci, že úvodní slovo je dobrou adaptací klientů na nové podmínky. Doporučuje se s úvodním slovem nespěchat a přehledně je strukturovat. I tak je často potřeba opakovat některé informace i v průběhu dalších fází mediace.³⁹

3.1.3 Získávání informací

Následuje fáze získání informací. V této fázi pomáhá mediátor účastníkům pochopit, v čem spočívá jejich problém, shromáždit relevantní data a ujasnit si zájmy a preference obou stran. Klienti mají možnost sdělit informace o konfliktní situaci, mediátor plně naslouchá. Otázkami obě strany podněcuje k sdělování a vyjádření se ke konfliktu. K získávání informací mediátor užívá různých technik – empatického porozumění, aktivního naslouchání a také pasivní techniky – neverbální komunikace, nespecifická přitakání a otevřené otázky.⁴⁰ Tato fáze je pro klienty velmi důležitá, mají zde možnost poprvé sdělovat své pocity, popsat a vyjádřit jak konflikt sami vnímají. Jedná se o neformální proces, tudíž klienti nemusí své argumenty podložit důkazy. V závěru pak mediátor shrne sporné body, které přeformuluje na předměty jednání a zároveň vyzdvihne věci, které mají klienti společné. V každém případě zůstává nestranný a nepřidává k hodnocení vlastní komentář.⁴¹

3.1.4 Porozumění zájmům

Cílem třetí fáze, kterou nazýváme porozumění zájmům, je pomoci každé ze sporných stran pochopit, jak vnímá konflikt druhá strana. V této fázi dostávají strany možnost vzájemné komunikace. Strany by měly v průběhu této fáze opustit původní soupeřivé pozice a přejít k postupnému odhalování vlastních zájmů, motivů, hodnot a

³⁹ HOLÁ, L. *Mediace - způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada Publishing, 2003, s.106

⁴⁰ MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s.144

⁴¹ HOLÁ, L. *Mediace - způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada Publishing, 2003, s.106

porozumění druhé straně. Ze zaměření na minulost se jejich orientace přesouvá na budoucnost. Vše co zde bylo uvedeno je pro člověka v konfliktu emočně velice náročné. V této fázi mohou mít klienti tendenci uniknout od bolestných témat a soustředit se na první nabídnutá řešení, která však zpravidla vychází z jejich pozic, ne zájmů. Úkolem mediátora proto je za pomoci různých technik komunikace zajistit atmosféru bezpečí a důvěry, vyváženost procesu mediace a průchodnost komunikace. Výsledkem této fáze by mělo být shrnutí získaných informací a zacílení se na eventuální společné body, které by měly tvořit základ pro hledání možných řešení k přijetí budoucí dohody.⁴²

3.1.5 Hledání řešení

V další fázi mediace jde o hledání řešení. S pomocí mediátora hledají sporné strany různé možnosti, jak řešit dílčí problémy a jakým způsobem tato řešení skloubit v uspokojivé řešení celého sporu. Cílem je nalézt taková řešení, která by uspokojovala zájmy obou stran. V této fázi je úkolem mediátora podněcovat tvůrčí a kooperativní přístup klientů orientovaný na budoucnost. Proces hledání řešení by měl postupovat od nejjednodušších sporných bodů ke složitějším. V této fázi jsou využívány nejrůznější techniky tvůrčího myšlení jako například brainstorming, vývojový diagram, rozbor předností a nedostatků atd. Strany předkládají návrhy řešení, přičemž se prozatím zdržují hodnocení racionality a proveditelnosti návrhů. V dalším kroku se poté sestaví systém hodnocení, podle kterého se budou jednotlivá možná řešení posuzovat. V následné fázi jsou vybrány návrhy přijatelné pro obě strany, přičemž je důležité, aby obě strany byly spokojené jak s každým dílčím řešením, tak s celkovou výslednou dohodou.⁴³

3.1.6 Vytvoření a sepsání dohody

Vyvrcholením procesu mediace je vytvoření a sepsání dohody. Tento krok následuje v momentu, kdy strany mají před sebou různé možnosti vyřešení sporu. Dosažení dohody má za cíl pomoci stranám dospět k vzájemně přijatelnému řešení těch

⁴² HOLÁ, L. *Mediace - způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada Publishing, 2003, s.107

⁴³ Tamtéž s.108

návrhů, na nichž se předběžně shodly. Tato fáze má dvě části, kdy nejprve na základě předchozí formulace možných řešení dojde k vytvoření tzv. rámcové dohody, která je základem pro dohodu konečnou. I když se na první pohled může zdát, že tato fáze je již poměrně jednoduchá, často překvapí jak klienty tak i samotného mediátora svou náročností.⁴⁴ Po sjednání rámcové dohody totiž vzniká dojem, že většina problémů již byla vyřešena a odstraněna, avšak při přesném formulování dohody se mohou odhalit další problémy plynoucí ze skrytého nepochopení. Proto se mediátor musí snažit o detailní zpracování konečné dohody, která musí být realistická, konkrétní, vyvážená, dosažitelná, časově vymezená, měřitelná a srozumitelně formulovaná. V dohodě by měly zúčastněné strany pamatovat i na způsob, jakým budou řešit krizové situace, které mohou vzniknout během realizace dohody. Z toho důvodu bývá důležité zahrnout do dohody ustanovení v tom smyslu, že v případě sporu se strany vrátí k mediaci. Pokud mediace proběhla k všeobecné spokojenosti, nebudou strany v budoucích sporech již mediátora potřebovat, ale je prozíravé takové ustanovení k dohodě připojit v případě řešení případných budoucích sporů.⁴⁵

3.1.7 Závěrečné slovo

Poslední fází mediace je závěrečné slovo, kdy mediátor shrne celý proces mediace, přičemž se zaměří na dosažené výsledky, kterých se podařilo stranám dosáhnout. Mediátor by neměl opomenout vyjádřit uznání pro odhodlání klientů k volbě řešení jejich problémů formou mediace. Zároveň by mediátor měl ocenit snahu klientů k nalezení přijatelného řešení. Závěrečné zhodnocení poskytuje zpětnou vazbu pro klienty i pro mediátora. Mediátor ještě zdůrazní důležitost plnění dohody a obeznámí klienty s důsledky nedodržení ujednaného.⁴⁶

3.1.8 Způsoby ukončení mediace

Mediace může být ukončena některou z následujících forem:

⁴⁴ HOLÁ, L. *Mediace - způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada Publishing, 2003, s.108

⁴⁵ RISKIN, L.L.; ARNOLD, T.; KEATING, J.M. *Mediace aneb jak řešit konflikty*. Praha: Pallata, 1997, s.48

⁴⁶ HOLÁ, L. *Mediace - způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada Publishing, 2003, s.109

- 1) *Dohoda je dosažena* – jedná se o takovou dohodu, která řeší všechny body konfliktu a to proveditelným způsobem. Je srozumitelná, uskutečnitelná, jednoznačná a je odsouhlasena oběma stranami.
- 2) *Dohoda o odkladu nebo přerušení* – jde o odložení procesu mediace na kterém se domluvily obě strany. Většinou se neuvádí, kdy by mělo dojít k pokračování.
- 3) *Dohoda o nedohodě* – jedná se o zvláštní formu ukončení mediace, kdy se partneři dohodnou na tom, že vzájemná dohoda není možná a to z různých důvodů. I to je však pozitivním nasměrováním k možnosti dohody při řešení sporu v budoucnosti.
- 4) *Dohoda není dosažena* – v případě, kdy na mediaci rezignují všichni účastníci a tím je proces ukončen.⁴⁷

3.2 Formy mediace

Formy mediace jsou vlastně formami komunikace. Mediace je především komunikace stolová, charakterizuje ji situace tzv. kulatého stolu, zdůrazňující rovnocennost všech zúčastněných v komunikaci. Definovat formy mediace znamená spíše vymezit prostor, ve kterém se mediace pohybuje. Jednotlivé formy nelze označit jako vyhraněné, ve skutečnosti se prolínají a navzájem doplňují. Autoři zabývající se mediací vymezují následující formy mediace: mediace zaměřená na řešení konfliktů, mediace zaměřená na schopnosti konflikt řešit, mediace se zdůrazněnou neutralitou, mediace se zdůrazněnou efektivitou, krizová mediace, týmová mediace, kyvadlová mediace, nepřímá mediace, mediace v zastoupení, společné a oddělené jednání.⁴⁸ V zásadě ale platí, že co mediace a mediátor, to originál. Konkrétní mediace bývají kombinací výše zmíněných postupů. Uvedené formy se v rámci jednoho mediačního řízení mohou prostupovat a to adekvátně konkrétní situaci.⁴⁹

Dle Holé⁵⁰ lze formy mediace vymezit následovně:

⁴⁷ HOLÁ, L. *Mediace - způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada Publishing, 2003, s.109

⁴⁸ Tamtéž s.113-114

⁴⁹ PLAMÍNEK, J. *Jak řešit konflikty*. Praha: Grada 2006, s.100

⁵⁰ HOLÁ, L. *Mediace - způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada Publishing, 2003, s.113-114

Při **mediaci zaměřené na řešení konfliktu** je podstatné vyprodukování dohody. Mediátor volí převážně řídicí postup a mediační jednání má jasnou strukturu a přímé vedení. Vztahy mezi účastníky zde nejsou podstatné, nejdůležitějším cílem je formulace dohody.

Naproti tomu **mediace zaměřená na schopnost řešit konflikt** produkuje změnu vztahů a dovedností. Mediátor nejedná tak přímo jako v předchozí formě, ale jeho snahou je, aby klienti byli v budoucnu schopni řešit konflikt samostatně.

V případech, kdy je pro řešení konfliktů nejdůležitější nestrannost a důvěra v mediátora, užívá se **mediace se zdůrazněnou neutralitou**. Mediátor není předem obeznámen s klienty ani s povahou sporu. S účastníky konfliktu je dohodnut pouze termín a místo schůzky. Mediátor se s případem ani klienty předem neseznamuje a o předmětu sporu má jen takové informace, které mu klienti během jednání poskytnou.

Naopak shromažďování co nejrozsáhlejšího množství relevantních informací před započítím samotného procesu mediace, které poté mediátor využívá k zefektivnění procesu hledání řešení je typické pro **mediaci se zdůrazněnou efektivitou**. Této formy se využívá v případech, kdy je prioritou především dosáhnout řešení a není zde podezření, že vzniknou zásadní pochybnosti o nestrannosti mediátora.

Dalším typem mediace je **mediace krizová**. Tato forma mediace řeší pouze určité aspekty konfliktu a to následně po jeho vypuknutí. Pod pojmem krize si můžeme představit stav vážného oslabení adaptačních schopností, který je subjektivně vnímán jako bezmoc a neschopnost se s událostí vyrovnat obvyklými způsoby a v obvyklém čase.⁵¹ Krizová mediace by měla začít co nejdříve od vzniku akutního konfliktu, který má velké destabilizační účinky. Řešení však může být vytrženo z celkového vztahu protistran. Výsledkem krizové mediace je pouze rámcová dohoda, která řeší pouze aspekty, které s vzniklou krizí přímo souvisejí. Tato dohoda může být dále rozvinuta dalšími formami mediace.

V situacích, kdy je třeba řešit více dílčích problémů či se jedná o případ velmi komplikovaný, se využívá tzv. **týmové mediace**. Ta je vedena týmem mediátorů, minimální variantou je pak vedoucí mediátor a mediátor v roli pozorovatele, který poskytuje zpětnou vazbu a důležité poznatky o atmosféře mediace. U partnerských sporů se osvědčila týmová mediace muž – žena.

⁵¹ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 98

Kyvadlová mediace je formou mediace, kdy mediátor jedná jako zprostředkovatel mezi dvěma stranami, které zůstávají fyzicky odděleny. Mediátor předává vzájemné vzkazy nebo aktivně vyjednává jménem strany druhé. Tím však podstupuje riziko porušení neutrality a nestrannosti. Jedná se tedy spíše o způsob vyjednávání, protože zde chybí důležitá fáze mediace a to přímý rozhovor obou sporných stran.

Alternativou k mediaci kyvadlové je o něco komplikovanější **mediace nepřímá**, která je vhodná u dlouhodobých, hluboce emočně prožívaných konfliktů. Mediace v takovém případě má svá specifika a je uskutečňována dvěma mediátory. Jeden z mediátorů v naprosto neutrální pozici reguluje a usměrňuje konflikt, shromažďuje informace a zadává úlohy, druhý mediátor působí jako zástupce klientů, který informace mezi nimi zprostředkovává. V momentu, kdy je situace dostatečně zpracovaná, následuje přímý rozhovor mezi účastníky sporu.

Pokud není možné aby se jeden účastník konfliktu setkal s druhým, může být s jeho souhlasem zastoupen někým jiným. Tato forma mediace se nazývá **mediace v zastoupení** a využívá se především při komunikaci mezi pachatelem a obětí sexuálního deliktu či jiných osob, které se obávají s pachatelem setkat. Rovněž se tato mediace využívá v konfliktech, v nichž vystupují děti. Zastupující musí být však dostatečně informován o situaci a potřebách zastupované strany.

Společné a oddělené jednání lze rovněž považovat za způsob uspořádání mediace. Někteří mediátoři využívají schůzek mezi čtyřma očima vždy, protože se domnívají, že účastníci sporu hovoří otevřeně pouze tehdy, neposlouchá-li je protistrana. Jiní mediátoři využívají schůzek mezi čtyřma očima jen v případě potřeby a to obvykle v situaci, kdy se jednání ocitne ve slepé uličce. Někteří z mediátorů jsou dokonce zásadně proti soukromým schůzkám a to z důvodu, že přímá komunikace mezi znesvářenými stranami je jedním z hlavních přínosů mediace.⁵²

3.3 Techniky vhodné pro mediaci

Mediačních technik, metod či strategií bylo popsáno v odborné literatuře mnoho. Jedná se především o techniky efektivní komunikace a je na mediátorovi, zda se

⁵² RISKIN, L.L.; ARNOLD, T.; KEATING, J.M. *Mediace aneb jak řešit konflikty*. Praha: Pallata, 1997, s.78-80

rozhodne využít techniky direktivní či nedirektivní, přičemž úzký přístup je charakteristický spíše přísným a hodnotícím postojem, široký je naopak v pohledu na věc více tvořivý a nehodnotící. Mezi zásadní znalosti mediátora však patří znalost a dovednost využívat verbální i neverbální techniky, které je schopen prakticky používat a vyhodnocovat. V této práci nejsou popsány veškeré techniky mediace, pouze ty, které jsou pro mediaci nejvíce specifické.

3.3.1 Empatické porozumění

Metoda **empatického porozumění** by měla napomáhat v rozvíjení atmosféry vzájemné důvěry a motivovat klienta k větší otevřenosti v komunikaci. Při empatii, nebo-li vcítění, naslouchající strana nevědomě a slabě napodobuje mimiku pozorované osoby, tím si navozuje ve slabší formě její vnitřní stav a tak se vcítuje do jejího prožívání. Pro empatické porozumění je důležité naslouchat, porozumět a neposuzovat. To vše pak motivuje klienta k tomu, aby více hovořil a to i o citlivých tématech. Empatické porozumění vyjadřujeme také výrazem tváře, pozicí těla, nespecifickým přitakáním či otázkami s otevřeným koncem.⁵³

3.3.2 Aktivní naslouchání

Další metodou, které se přikládá největší důležitost, je **aktivní naslouchání**. Tato technika se v řadě psychoterapeutických směrů řadí mezi nespecifické, univerzální léčebné faktory. Mediátor při ní sleduje velmi pozorně, co druhá osoba říká, přičemž se snaží odhalit význam, který se za vědomým významem hovořícího skrývá. Pro tuto činnost je důležitá schopnost se koncentrovat a zbavit se předsudků a stereotypů. Aktivní naslouchání se nechá trénovat, jde především o trénink naší pozornosti a jelikož podle Vybírala⁵⁴ 53% času nasloucháme, je to investice naprosto neprodělečná. Ke konkrétním technikám aktivního naslouchání patří povzbuzení, které se používá nejvíce v počáteční fázi procesu mediace, kdy je třeba dodat odvalu a chuť dále sdělovat. Pro lepší porozumění situace lze využít techniku objasnění, kdy se otevřenými otázkami

⁵³ NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha: Academia, 2000, s.171

⁵⁴ VYBÍRAL, Z. *Psychologie lidské komunikace*, Praha: Portál, 2000, s.101-103

typu „ Kdy se to stalo? Co si o tom myslíte vy?“ může dozvědět nové informace nejen mediátor, ale i klient sám. Během celého procesu sdělování by neměl mediátor zapomínat parafrázovat, tedy ověřovat vlastními slovy, co klient právě řekl. Tím dává mediátor zároveň klientovi možnost vyjádřit se přesněji. V závěrečné fázi jsou vhodné techniky shrnutí a ocenění.

3.3.3 Dotazování

Další metodou a důležitou dovedností je **dotazování**. Odborníci na komunikaci rozdělují otázky na různé druhy, pro účely práce je vhodné zmínit otevřené a uzavřené otázky. Otevřené otázky využívá mediátor k otevření události, uzavřené zase utvrzují ve správnosti chápané situace, ale brzdí tok informací. Vhodné je typy otázek kombinovat. Během dotazování se musí mediátor vyhýbat prikazování, poučování, napomínání, moralizování, hodnocení, poskytování nevyžádaných rad a posuzování klientů. Mediátor by neměl vtípkovat, utíkat od tématu, strhávat pozornost na sebe. Rozhovoru nepřispěje ani zvědavé vyptávání případně mediátorovo stručné a věcné ano, jež lze uspokojivě nahradit *ano?* s otevřeným koncem, které může rozhovor dále rozvinout.⁵⁵

Oblíbenou skupinovou technikou mediátorů je již výše zmiňovaný brainstorming⁵⁶ označovaný také jako burza nápadů. Jde o proces, při kterém se generuje co nejvíce nápadů na dané téma s předpokladem, že lidé ve skupině, kde se setkávají s podněty ostatních, vymyslí více, než by vymysleli jednotlivě. Při této metodě, která stimuluje kreativitu a učí respektovat odlišné pohledy na věc, nesmí být kritizovány ani jakkoliv pošetilé myšlenky, protože důležitá je zde pouze kvantita nápadů a myšlenek. Až ve fázi hodnocení, která se koná nejlépe po několika dnech, se jednotlivé návrhy posuzují a hledá se ten nejvhodnější. Přínosem této techniky je, že uvědomí-li si účastníci různé pohledy na věc, může to změnit i jejich vnímání problémů.

K dalším technikám patří kupříkladu mlčení, které u většiny lidí vyvolává potřebu prolomit nepříjemné ticho; výměna rolí, která slouží k vzájemnému pochopení osob v konfliktu; zrcadlení, během kterého se partner pokouší slovně vyjádřit pocity,

⁵⁵ RISKIN, L.L.; ARNOLD, T.; KEATING, J.M. *Mediace aneb jak řešit konflikty*. Praha: Pallata, 1997, s. 28

⁵⁶ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 36

které podle něj druhý prožívá; nebo škálování, které se využívá k získání zpětné vazby pro mediátora i k reflexi klientů. Rozhodně bychom zde mohli popsat více technik, které by se při mediaci uplatnily, a ani tak bychom si nebyli jistí tím, zda by byl výčet vyčerpávající.

4. MEDIÁTOR – JEHO ROLE A POSLÁNÍ

4.1 Role mediátora v mediačním procesu

Celý proces mediace je řízen prostřednictvím nezávislé osoby – mediátora. Mediační proces se započiná vstupem mediátora do konfliktního systému. Zásadním znakem mediátora je jeho neutralita v případě, proto nemůže být nikterak zájmově nebo mocensky ve sporu angažován, to znamená, že nemůže zastávat současně i roli obhájce či poradce zúčastněných stran. Mediátor dle Asociace mediátorů ČR⁵⁷ v žádném případě v průběhu mediačního procesu nehodnotí, neradí a neřeší. Jeho klíčovou úlohou je asistovat oběma stranám při řešení sporu, podporovat je v diskusi, psychologickými metodami usměrňovat emoce a vést strany ke smírnému řešení sporu. Mediátor by měl být vyškoleným profesionálem v efektivním vyjednávání s případnou specializací v oblasti projednávaného tématu. Specifické dovednosti, odborné znalosti a analytické schopnosti mediátor využívá zejména pro usnadnění komunikace mezi spornými stranami a k efektivnímu vedení a strukturování mediačního procesu.⁵⁸

Role mediátora by měla být ujasněna již na první schůzce s klienty. Mediátor může vystupovat jako hodnotící nebo facilitující mediátor. Hodnotící mediátor umí nasměrovat sporné strany k vhodnému základu, z něhož by se mohlo poté urovnání sporu vyvinout. Při tomto způsobu vedení mediace mediátor poskytuje důležité informace, hodnotí návrhy a jednání klientů, navrhuje řešení. Oproti tomu facilitující mediátor vychází z faktu, že nejvhodnější řešení musí navrhnout klienti sami, protože ti své situaci rozumí nejlépe. V tomto případě tedy mediátor nevyslovuje vlastní názor, jeho úkolem je pouze vyjasnit a podporovat komunikaci mezi účastníky sporu. Pomáhá najít vlastní cestu k ukončení konfliktu a zároveň klienty učí, jak s konflikty zacházet v budoucnosti, pokud možno bez vnější pomoci.⁵⁹

Úkolem mediátora je v prvé řadě vysvětlit účastníkům proces mediace, stanovit program a pravidla jednání. Mediátor sbírá informace o daném případě, snaží se

⁵⁷ Asociace mediátorů České republiky. O mediaci [on-line] [cit.2011-10-17] dostupné z: <http://www.amcr.cz/mediace/o-mediaci.php>

⁵⁸ VETEŠKA, J.; PAVLOVÁ, L. *K aktuálním otázkám vyjednávání, mediace, rozhodčího řízení a tzv. práva spolupráce*. Praha: UJAK, 2010, s. 123

⁵⁹ RISKIN, L.L.; ARNOLD, T.; KEATING, J.M. *Mediace aneb jak řešit konflikty*. Praha: Pallata, 1997, s. 52-58

pochopt, jak se klienti ke konfliktu staví, jejich pojetí reality nově formuluje a vyjasňuje tak, aby se klienti naučili vzájemně si naslouchat. Mediátor pomáhá klientům objasnit si navzájem své potřeby a zájmy, identifikovat sporné body. Během celého procesu dohlíží nad tím, aby komunikační prostor byl spravedlivě rozdělen, poskytuje sociální podporu, snaží se otevírat komunikaci a usiluje o odstranění nedorozumění. Mediátor by se měl spokojit s jakýmkoliv řešením, a pokud dohoda neobsahuje zakázané prvky či není uzavřena na něčí úkor, do jejího obsahu nezasahuje. Mediátor se musí oprostit od kritiky, nesoudit kteroukoliv ze sporných stran, nemoralizovat, neprosazovat výklady jedné strany, ani nestát na straně oběti. Mediátor je garantem procesu, nikoliv výsledku. Mediátor musí zvládat vlastní emoce a měl by mít přiměřenou sebedůvěru. Jeho myšlení by mělo být pružné, tvořivé, konstruktivní a pohotové.⁶⁰

Pro výkon mediace je nezbytné, aby měl mediátor odborné znalosti, dostačující kvalifikaci, schopnosti a dovednosti. Zahraniční literatura rozlišuje tzv. tvrdé a měkké dovednosti. Oba druhy znalostí jsou důležité, proto se může při řešení konfliktů uplatnit různé vzdělání mediátorů, od práva, psychologie, sociologie až k sociální práci a pedagogice.⁶¹

Neméně důležité jako odborné dovednosti jsou zejména osobnostní předpoklady mediátora, kterými máme na mysli nadání, osobní hodnoty, intuici, zkušenosti, tvořivost a smysl pro sociální spravedlnost. Základem sociálně kompetentního chování však zůstává schopnost komunikace. Mediátor by měl sdílet jisté morální kvality, které lze v této profesi demonstrovat etickým kodexem a profesními standardy, doplňujícími kodex mediátora. Etický kodex mediátora zpracovala a přijala Asociace mediátorů ČR, která také zájemcům nabízí výcviky mediátorů.⁶²

Dle Riskina⁶³ patří k základním funkcím, které může mediátor provádět následující činnosti:

- Přesvědčovat účastníky, aby se rozhodli hovořit.

⁶⁰ HOLÁ, L. *Mediace - způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada Publishing, 2003, s.95-96

⁶¹ Tamtéž s. 83-89

⁶² Asociace mediátorů České republiky. O mediaci [on-line] [cit.2011-10-17] dostupné z: <http://www.amcr.cz/mediace/o-mediaci.php>

⁶³ RISKIN, L.L.; ARNOLD, T.; KEATING, J.M. *Mediace aneb jak řešit konflikty*. Praha: Pallata, 1997, s. 30

- Pomáhat účastníkům porozumět procesu mediace.
- Vytvářet atmosféru pro vyjednávání.
- Předávat vzkazy mezi účastníky.
- Pomáhat účastníkům se dohodnout, o čem se bude hovořit.
- Určovat, o čem se bude hovořit.
- Udržovat strukturu a pravidla jednání.
- Vyjasňovat nedorozumění.
- Identifikovat problémy.
- Pomáhat účastníkům porozumět problému (problémům).
- Odstraňovat nerealistické očekávání určitých výsledků.
- Předávat vzájemné návrhy.
- „Překládat“ názory či nabídky jednoho z účastníků do takové formy, která by byla srozumitelná a přijatelná pro ostatní.
- Pomáhat účastníkům vypracovat jejich návrhy.
- Pomáhat účastníkům vyjednávat.
- Rozšiřovat okruh zdrojů.
- Navrhovat řešení.
- Přesvědčovat účastníky, aby přijali určité rozhodnutí.
- Zjišťuje, co se vlastně stalo a definuje předměty jednání.
- Pracuje s emocemi.

4.2 Kompetence mediátora

Jak již bylo zmíněno, mediátor by měl být školeným profesionálem se specifickými dovednostmi, odbornými znalostmi, analytickými schopnostmi a zkušenostmi, které poté využívá k usnadnění komunikace mezi spornými stranami a k efektivnímu vedení a strukturování mediačního procesu.⁶⁴

Literatura, zabývající se požadavky na pracovníky v pomáhajících profesích, rozlišuje takzvané tvrdé a měkké dovednosti. Tvrdé dovednosti jsou přesně definovány.

⁶⁴ MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s.140-141

Jde v nich především o zvládání a používání technik, procedur a systémů a lze je předat dál lidem, kteří mají potřebné vzdělání a přípravu. Měkké dovednosti jsou individuálně pojaté i hodnocené. Týkají se postojů lidí, kulturních hodnot, vzájemných vztahů a typů chování.⁶⁵ Lidé, u kterých jsou měkké dovednosti rozvinuty ve velké míře, jsou považováni za emocionálně inteligentní. Emocionální inteligence představuje schopnost člověka správně zacházet s vlastními pocity i s pocity druhých. Za odborné znalosti lze považovat teoretické vědomosti odborného charakteru získané vzděláním. Z hlediska výkonu profese mediátora je třeba rozlišit odborné znalosti věcného problému konfliktu a odborné znalosti metody mediace. Odborné znalosti a dovednosti metody mediace jsou nezbytným předpokladem k tomu, aby poskytovaná služba byla efektivní. Osobnostní předpoklady stojí na stejné úrovni jako odborné dovednosti. Úspěšná vzájemná spolupráce mediátora s klientem předpokládá empatii, vstřícný zájem, vřelost, respekt a schopnost vhledu do situace klienta. Důležitá je taktéž schopnost adekvátního zvažování a hodnocení klientovi situace.

Potřeba odborných znalostí mediátora se obvykle přímo úměrně zvyšuje s tendencí účastníků sporu dožadovat se hodnocení, odhadů a předpovědí nebo návrhů ze strany mediátora. Typ potřebných odborných znalostí mediátora závisí na tom, jaké hodnocení či směřování účastníci mediace požadují. Dá se však říci, že přílišné odborné znalosti v daném oboru mohou mediátora svádět k více hodnotící roli a tím narušovat proces formulace konstruktivního řešení.⁶⁶

4.3 Mediátor jako profese

Již samotné tvrzení ohledně definice mediace, která je metodou kultivovaného řešení sporu za asistence třetí strany, naznačuje stěžejní význam funkce mediátora v procesu mediace.

Většina mediátorů kromě mediační činnosti vykonává i jinou profesi. Ve velké míře se jedná zejména o právní, popř. psychologické profese. Původní profese mediátora s sebou přináší zaužívaný úhel pohledu na určitou problematiku, což může zejména v některých typech mediace (evaluativní), kdy k funkci mediátora náleží i

⁶⁵ HOLÁ, L. *Mediace - způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada Publishing, 2003, s.82-83

⁶⁶ RISKIN, L.L.; ARNOLD, T.; KEATING, J.M. *Mediace aneb jak řešit konflikty*. Praha: Pallata, 1997, s. 60

vyjádření jeho názoru na spor, ovlivnit jeho nestrannost. Proto mezi odbornou veřejností probíhá diskuse o vhodnosti či nevhodnosti právnického vzdělání mediátora. Příznivci zapojení mediátorů s právním vzděláním zdůrazňují schopnost mediátora odhadnout možný výsledek soudního řízení a lépe motivovat strany k dohodě. Naopak k nevýhodám patří zažitá stereotypy a úhly pohledu na daný problém, které mohou narušovat nestrannost ve vidění dalších možností řešení. Mediátor by tak mohl nechtěně směřovat strany k určitému způsobu řešení, navzdory existenci jiného vhodnějšího způsobu, neodpovídajícímu právní úpravě.

Oba zmíněné úhly pohledu mají své zastánce i odpůrce. Pro objektivnější posouzení je třeba nahlédnout na jednotlivé profese, jejich výhody a nevýhody pro zapojení do mediačního jednání.

Jako první si vezmeme profesi *advokáta*. Výhodou této profese je znalost právní úpravy v dané oblasti, což mediátorovi může umožnit lepší orientaci v posouzení reálnosti návrhů obou sporných stran. K významným pozitivům patří také fakt, že advokáti mají obvykle dobré analytické schopnosti. Nevýhodou je jejich orientace na obhajobu stran, dále pak většinový charakterový rys potřebný pro profesi advokáta a tím je agresivnější povaha, což pro mediaci není zrovna vhodné.

Další profesí vhodnou pro vykonávání funkce mediátora jsou *soudci*. Ti mají na jednu stranu výhodu autority náležící uvedené profesi, proto snadněji udrží klid při jednání. Na druhou stranu bývají soudci zvyklí věci rozhodovat a jejich autorita může bránit stranám si uvědomit, že jsou u mediačního jednání, nikoliv u soudu.

Významná část osob působících v oblasti ADR se zabývá jak rozhodčím řízením, tak mediací. Na první pohled by *rozhodce* měl působit jako dobrý mediátor. Z pohledu své odbornosti není tolik zatížený stereotypem soudního řízení, arbitráž patří také k alternativním metodám řešení konfliktů a její průběh lze modifikovat dle vůle stran. Platí zde ale stejná nevýhoda jako v případě soudců, a to zvyk arbitra jednání rozhodovat a usměrňovat tak, že strany míří své projevy k němu místo k sobě navzájem.

Z neprávnických profesí se mediací zabývají mnozí *psychologové*. Jejich částečnou výhodou je nezatíženost znalostí práva, což jim umožňuje soustředit se na svou roli a nechat řešení na sporných stranách. U některých případů mediace je ale nutné mít alespoň určitou znalost o právním pozadí sporu, aby mediátor mohl dobře reagovat a odhadnout přiměřenost návrhů obou stran. Profesní nevýhodou může být

v tomto případě původní profese mediátora typický styl práce psychologa, kterým je převažující významná orientace na pocity stran než na problém a jeho řešení.

Možnou volbou pro určení mediátora je volba *experta* na danou oblast. Experti mají tu výhodu, že neztrácejí orientaci ve sporu ani tehdy, kdy dojde k řešení technických detailů. Při jejich volbě je však důležité zvážit, zda je daná osoba schopna vést jednání po psychologické stránce, zda má dostatečnou autoritu a umí ovlivnit chování stran.

Shora jmenované výhody a nevýhody jednotlivých původních profesí mediátora jsou samozřejmě myšleny v obecné rovině. V daném případě budou stěžejní schopnosti, dovednosti a charakterové vlastnosti konkrétního mediátora a jeho erudovanost odbourat případný stereotyp.

5. PRÁVNÍ ÚPRAVA MEDIACE V ČR

Tato kapitola bude zaměřena na perspektivy ukotvení mediace v legislativním systému České republiky, které vycházejí z Doporučení Rady Evropy a z připravovaného Zákona o mediaci v netrestních věcech.

V současné době právní řád ČR definuje mediaci pouze pro účely trestního řízení a to v §2, odstavce 2, zákona č. 257/2000Sb o Probační a mediační službě. Mediace jako způsob urovnání trestněprávních konfliktů našla své praktické uplatnění konstituováním Probační a mediační služby ČR, která byla tímto zákonem zřízena k 1.1.2001.⁶⁷ Mediace je v zákoně definována jako mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením.

Jak bylo již výše uvedeno s odvoláním na předpisy Evropského společenství byl v roce 2009 podán návrh zákona o mediaci v netrestních věcech. Cílem tohoto zákona je odstranit přetíženost soudů a urychlit tak kultivované ukončení konfliktu. Návrh zákona neupravuje veškerou mediační činnost v netrestních věcech, ale pouze mediaci prováděnou registrovanými mediátory. Návrh se zaměřuje jak na mediaci odkloněnou od soudního řízení, tak i na mediaci před zahájením soudního řízení. Návrh zákona dále stanovuje, jaké náležitosti musí mít mediační dohoda, upozorňuje např. na fakt ohledně pozastavení promlčecí lhůty po dobu mediace. Dále je v návrhu zákona řešen status registrovaného mediátora, požadavky na jeho vzdělání, povinnost mlčenlivosti, odpovědnost za škodu, odměna mediátora a registr mediátorů. Na legislativním zakotvení se podílely týmy odborníků jak z řad Asociace mediátorů ČR, tak i z dalších odborných oblastí. O konzultaci byla požádána Soudcovská unie ČR, Česká advokátní komora, Český helsinský výbor, Sdružení pro probaci a mediaci v justici, Unie státních zástupců, Asociace manželských a rodinných poradců a Asociace mediátorů ČR. Vládní návrh zákona o mediaci v netrestních věcech byl dne 10.2.2012 po několika pozměňovacích řízeních schválen Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR. V současné době je návrh zákona postoupen k projednání a schválení Senátu ČR.

⁶⁷ VĚTROVEC, V. a kol. *Zákon o mediaci a probaci*, Komentář, Praha: Eurolex Bohemia, 2002, s. 9-10

Navzdory faktu, že v našem právním systému dosud nebyla mediace upravena dostatečným způsobem jako v západních zemích,⁶⁸ kde se většinou využívá u 60-70% sporů, se přesto v ČR v případě občanskoprávních, rodinněprávních a obchodních norem upřednostňuje dohoda účastníků před soudním řízením. Díky dotacím z EU se v České republice rozšiřuje síť mediačních center a působících mediátorů, zvláště v rodinných konfliktech. Významným krokem k většímu zapojení např. rozvodové mediace do života odborníků i klientů by byla její výraznější propagace. Toto by mohlo být iniciováno ze strany psychologů, advokátů, soudců, sociálních pracovníků. Prvotně by však společnost měla být informována ze strany politických a ekonomických představitelů státu. Zejména ti mají nejvýznamnější možnost ovlivnit podmínky zavádění mediace a její přijetí veřejností.⁶⁹

Jak vyplývá ze shora uvedeného, dosavadní nedostatek legislativní úpravy alternativního řešení konfliktů formou mediace je překážkou k jejímu častějšímu využívání v praxi a to přesto, že je to metoda rychlá, efektivní, která může ulehčit přetíženým soudům.

⁶⁸ MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s.149

⁶⁹ HOLÁ, L. *Mediace - způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada Publishing, 2003, s.180-181

6. VYUŽITÍ MEDIACE V ZAHRANIČÍ

Co se týká evropského kontinentu, legislativní aktivity v oblasti mediace u nás a v Evropě vůbec iniciovala Rada Evropy vydáním několika doporučení a směrnic o rozšiřování mediace v občanskoprávních konfliktech. Výborem ministrů bylo v lednu 1998 přijato Doporučení členským státům k mediaci ve věcech rodinných. Toto doporučení uvádí, že mediace by měla být používána ve všech sporech mezi členy téže rodiny, přičemž v jakých případech to konkrétně bude, by měli státy svobodně rozhodovat samy. Stát by měl také podporovat mediaci formou zveřejňování informačních programů, aby řešení rodinných sporů touto cestou bylo více srozumitelné. Rada Evropy však nechává na jednotlivých státech, zda mají mediaci provádět prostřednictvím veřejného nebo soukromého sektoru.⁷⁰

V dubnu roku 2002 představila Komise Zelenou knihu o alternativním řešení sporů v občanských a obchodních věcech, která obsahuje přehled stavu alternativních metod řešení sporů v Evropské unii a dala podnět k rozsáhlým konzultacím s členskými státy a zúčastněnými subjekty o možných opatřeních na podporu využívání mediace. Na zasedání Výboru ministrů v září 2002 pak bylo přijato Doporučení členským státům k mediaci v civilních věcech. Vláda v něm doporučuje posílit všechna opatření, která by vedla k aplikaci mediace i v civilních věcech. Opět je necháno na volbě státu, zda bude mediace soukromá služba, nebo bude poskytována v rámci veřejného sektoru. Hovoří se zde i o možnosti provádění mediace soudy. Poukazuje se na důvěrnost mediace, vše, co je v mediaci vysloveno, nesmí být použito mimo mediační řízení, jen v případě, že to strany nebo právo státu dovolí. Rada Evropy dále apeluje na informovanost veřejnosti o mediaci, která je v rukou státu. Stát by měl informovat o účinnosti mediace a jejích cenách. V opomenutí nezůstávají ani pravidla pro výběr mediátorů, zodpovědnost mediátorů a přístup k mezinárodní mediaci.⁷¹

V roce 2008 byla Evropským parlamentem a Radou EU vydána směrnice o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech. Ta přístup k soudním i mimosoudním metodám řešení sporů vnímá jako zajištění lepšího přístupu ke spravedlnosti. Tato směrnice by se měla vztahovat pouze na mediaci v přeshraničních sporech, ale nic by

⁷⁰ Recommendation No. R (98) 1 of the Committee of Ministers to member states on family mediation, Council of Europe, 1998. <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=461347&Site=CM>

⁷¹ Recommendation Rec (2002)10 of the Committee of Ministers to member States on mediation in civil matters, Council of Europe, 2002. <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=306401&Site=CM>

nemělo bránit členským státům v tom, aby její ustanovení uplatňovaly i na vnitrostátní mediační řízení.

ZÁVĚR

Legislativní úprava České republiky v současné době umožňuje sporným stranám za asistence státních orgánů uzavřít smír pomocí alternativních metod řešení konfliktů. V určitých specifických případech tyto metody dokonce upřednostňuje. Přesto však u nás dosud není využití mediace běžně rozšířené a široká veřejnost není s tímto typem předcházení a řešení sporů dostatečně obeznámena. Aplikování netrestní mediace do našeho právního řádu tak, jak ji lze najít v jiných zemích Evropské unie či v USA, by proto mohlo být velkým přínosem.

Cílem bakalářské práce je představit mediaci jako alternativní způsob řešení mezilidských konfliktů, konkrétně analýzou jejích forem, principů a procesní stránky. Mediace má vzhledem k psychologicky šetrnějšímu procesu pro účastníky sporu své opodstatnění a místo, kdy ji lze využít jak v oblasti civilního, tak i trestního řízení. Zavedení mediace do řešení sporů je v první řadě významné odlehčení soudům, které jsou v současnosti zaneprázdněny řešením velkého množství jednoduchých sporů. Použitím mediace by se tyto spory vyřešily mimosoudní cestou a soudy by se mohly věnovat případům, kde mediace byla neúspěšná či případům, kde mediaci nelze užít

Pro větší rozšíření mediace např. v trestní justici je zapotřebí, aby nejen občané, ale i státní instituce chápali trestný čin jako konflikt, který lze řešit vyváženou dohodou. Mediaci nelze chápat jako prostředek, který pomůže pachateli trestného činu vyhnout se potrestání či nápravě škody. Právě naopak, jestliže se pachatel trestného činu dobrovolně podílí na vytvoření dohody v rámci mediace, o to víc silněji si uvědomí své provinění. Rovněž je u něj zabezpečena náhrada škody či zmírnění následků jeho činu. Při vytváření dohody má možnost postavit se tváří v tvář poškozenému a plně si uvědomit, co svým jednáním způsobil druhé osobě. Taktéž pro poškozeného má mediace své výhody. Stává se rovnocenným partnerem při řešení konfliktu – trestného činu. Není pouhým účastníkem soudního řízení, kde má sice svá práva daná zákonem ale je pouhým pozorovatelem dění a o způsobu potrestání a náhrady škody rozhodují jiní.

Schválení návrhu Zákona o mediaci v netrestních věcech Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR je významným příslibem pro rozšíření mediace do budoucna. Otázkou zůstává, nakolik bude fungovat v praxi, vzhledem k tomu, že

mediace zůstává dobrovolnou možností, kterou si strany mohou, ale nemusí zvolit. Úspěšnost této metody se pak také odvíjí od jisté kultivovanosti a schopnosti činit kompromisy, a to zvláště u sporů v rovině rodinných konfliktů.

Velkou roli bude hrát propagace mediace navenek a rovněž solidní chování mediátorů tak, aby se mediace u veřejnosti zapsala jako legální a efektivní metoda řešení sporů, při které strany nic neztrácí, ani je nic neohrožuje.

Mediace má proto v současné době významnou možnost stát se fenoménem, a do budoucna se dá předpokládat další rozšiřování jejího používání.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

MONOGRAFIE:

DeVITO, J.A. *Základy mezilidské komunikace*. Praha: Grada Publishing, 2001. ISBN 80-7169-988-8.

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.

HOLÁ, L. *MEDIACE Způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha : Grada, 2003. ISBN 80-247-0467-6.

KŘIVOHLAVÝ, J. *Konflikty mezi lidmi*. 2. vydání. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-642-X.

MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.

MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.

MIKULÁŠEK, M. *Komunikační dovednosti v praxi*. Praha: Grada, 2003. ISBN 978-80-247-2339-6.

NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha : Academia, 2000. ISBN 80-200-0690-7.

NAKONEČNÝ, M. *Úvod do psychologie*. Praha : Academia, 2003. ISBN 80-200-0993-0.

PLAMÍNEK, J. *Jak řešit konflikty*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1591-0.

RISKIN, L.L.; ARNOLD, T.; KEATING, J.M. *Mediace aneb jak řešit konflikty*. Praha: Pallata, 1997, ISBN 80-901710-6-0.

SADALLA, G. *Konflikt, kořeni života*. Praha: Partners for Democratic Change - České centrum, 1996.

SOTOLÁŘ, A.; PŮRY, F.; ŠÁMAL P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha : Beck, 2000. ISBN 80-7179-350-7.

VETEŠKA, J.; PAVLOVÁ, L. *K aktuálním otázkám vyjednávání, mediace, rozhodčího řízení a tzv. práva spolupráce*. Praha: UJAK, 2010. ISBN 978-80-86723-92-1.

VĚTROVEC, V. a kol. *Zákon o mediaci a probaci*, Komentář, Praha Eurolex Bohemia 2002
ISBN 808-64-32327.

VYBÍRAL, Z. *Psychologie lidské komunikace*, Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-291-2.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE:

Asociace mediátorů České republiky. *O mediaci* (on-line) (cit.2011-10-17) dostupné z:
<http://www.amcr.cz/mediace/o-mediaci.php>

Unie pro rozhodčí a mediační řízení ČR. *Specifika rozhodčího řízení* (on-line) (cit.2011-10-17) dostupné z: <http://www.urmr.cz/specifika-rozhodciho-rizeni.php>

Recommendation No. R (98) 1 of the Committee of Ministers to member states on family mediation, Council of Europe, 1998.

<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=461347&Site=CM>

Recommendation Rec (2002)10 of the Committee of Ministers to member states on mediation in civil matters, Council of Europe, 2002.

<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=306401&Site=CM>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Návrh zákona o mediaci v netrestních věcech a o změně některých zákonů

Příloha A.

N á v r h

ZÁKON

**ze dne ... ,
o mediaci v netrestních věcech a o změně některých zákonů**

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

**ČÁST PRVNÍ
MEDIACE V NETRESTNÍCH VĚCECH**

**HLAVA I
VÝKON MEDIACE**

**§ 1
Předmět úpravy**

Tento zákon zpracovává příslušné předpisy Evropských společenství¹⁾ a upravuje výkon a účinky mediace v netrestních věcech (dále jen „mediace“), prováděné registrovanými mediátory (dále jen „mediátory“).

CELEX: 32008L0052

**§ 2
Základní pojmy**

Pro účely tohoto zákona se rozumí

- a) mediací postup při řešení sporu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami na sporu zúčastněnými (dále jen „strany sporu“) tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení jejich sporu uzavřením mediační dohody,
- b) mediátorem fyzická osoba, která je zapsaná v registru mediátorů (dále jen „registr“),
- c) členským státem členské státy Evropské unie a jiné státy tvořící Evropský hospodářský prostor a Švýcarská konfederace,
- d) dohodou o provedení mediace písemná dohoda mezi stranami sporu a nejméně jedním mediátorem o provedení mediace,
- e) mediační dohodou písemná dohoda stran sporu uzavřená v rámci mediace a upravující mezi nimi práva a povinnosti.

CELEX: 32008L0052

§ 3

Poučení před zahájením mediace

¹⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech.
Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/36/ES ze dne 6. července 2005 o uznávání odborných kvalifikací.

(1) Před zahájením mediace je mediátor povinen poučit strany sporu o svém postavení při mediaci, o účelu a zásadách mediace, o účincích mediační dohody, o možnosti mediaci kdykoliv ukončit, o odměně za mediaci a o nákladech mediace.

- (2) Mediátor je povinen strany sporu výslovně poučit o tom, že
- zahájení mediace nemá vliv na právo stran sporu domáhat se ochrany svých práv a oprávněných zájmů soudní cestou,
 - neodpovídá za soulad obsahu mediační dohody s platným právním řádem České republiky.

§ 4

Zahájení mediace

(1) Mediace je zahájena uzavřením dohody o provedení mediace.

(2) Dohoda o provedení mediace musí být písemná a musí obsahovat zejména

- označení stran sporu,
- jméno, popřípadě jména, příjmení a místo podnikání mediátora,
- vymezení předmětu sporu, který je předmětem mediace,
- výši odměny mediátora za provedenou mediaci nebo způsob jejího určení, nebo sdělení, že mediace bude provedena bezplatně,
- dobu, po kterou má mediace probíhat, nebo informaci, že mediace má probíhat po dobu neurčitou.

(3) Po dobu mediace neběží ohledně práv, které jsou předmětem mediace, promlčecí doba ani lhůta pro zánik práva. Tyto lhůty neběží ani je-li mediace vedena v jiném členském státě podle právních předpisů tohoto členského státu a promlčecí doba nebo lhůta pro zánik práva podle těchto předpisů v předmětu mediace neběží.

(4) Dojde-li v průběhu mediace k převodu práv, které jsou předmětem mediace, účinky zahájení mediace trvají. Strana sporu, která svoje práva převedla, je povinna tuto skutečnost druhé straně sporu bez zbytečného odkladu oznámit.

CELEX: 32008L0052

§ 5

Odmítnutí mediace

(1) Mediátor je povinen odmítnout uzavřít dohodu o provedení mediace nebo již zahájenou mediaci ukončit, jestliže

- se zřetelem na jeho poměr k věci, ke stranám sporu nebo k jejich zástupcům je tu důvod pochybovat o jeho nepodjatosti,
- dojde k pozastavení jeho oprávnění vykonávat činnost mediátora nebo k jeho vyškrtnutí z registru, nebo
- se strany sporu s mediátorem nesešly déle než 1 rok.

(2) Mediátor může odmítnout uzavřít dohodu o provedení mediace nebo již zahájenou mediaci ukončit, jestliže

- dojde k narušení nezbytné důvěry mezi ním a některou ze stran sporu, nebo
- některá ze stran sporu nesložila sjednanou zálohu.

§ 6

Ukončení mediace

Mediace končí

- uzavřením mediační dohody,

- b) doručení písemného prohlášení mediátora všem stranám sporu, že mediace je ukončena z některého důvodu uvedeného v § 5,
- c) okamžikem, kdy je mediátorem doručeno ostatním stranám sporu písemné prohlášení jedné ze stran sporu, že v mediaci nebude nadále pokračovat,
- d) souhlasným písemným prohlášením všech stran sporu o ukončení mediace podepsaným mediátorem,
- e) uplynutím doby stanovené v dohodě o provedení mediace,
- f) uplynutím 3 měsíců od pozastavení oprávnění vykonávat činnost mediátora nebo vyškrtnutí mediátora z registru, pokud mediaci neukončil podle § 5 odst. 1 písm. b), nebo
- g) smrtí, prohlášením za mrtvého nebo zánikem jedné ze stran sporu nebo mediátora.

§ 7

Mediační dohoda

Mediační dohoda je uzavřena podpisem všech stran sporu a podpisem mediátora, kterým se stvrzuje, že dohoda byla uzavřena v rámci mediace.

§ 8

Výkon činnosti mediátora

(1) Mediátor je povinen

- a) provádět mediaci osobně, nezávisle, nestranně a s náležitou odbornou péčí,
- b) respektovat názory stran sporu a vytvářet podmínky pro jejich vzájemnou komunikaci a pro nalezení řešení, které zohledňuje zájmy obou stran,
- c) bez zbytečného odkladu informovat strany sporu o všech skutečnostech, pro které by se zřetelem na jeho poměr k věci, ke stranám sporu nebo k jejich zástupcům mohl být důvod pochybovat o jeho nepodjatosti nebo nestrannosti,
- d) stvrdit svým podpisem mediační dohodu, která byla uzavřena stranami sporu v rámci mediace a vyznačit datum, kdy byla mediační dohoda uzavřena,
- e) vydat stranám na požádání potvrzení o tom, kdy bylo stranám sporu doručeno prohlášení podle § 6 písm. b) nebo c),
- f) vydat stranám sporu při ukončení mediace na požádání potvrzení o tom, že uzavřely mediační dohodu a v jaké věci,
- g) doručit ostatním stranám sporu písemné prohlášení jedné ze stran sporu, že v mediaci nebude nadále pokračovat,
- h) soustavně se vzdělávat a prohlubovat své odborné znalosti pro řádný výkon činnosti mediátora

(2) Mediátor nesmí ohledně sporu, ve kterém vede nebo vedl mediaci nebo činil kroky k přípravě mediace, poskytovat právní služby, i když je jinak k jejich poskytování podle jiného právního předpisu oprávněn.

§ 9

Povinnost mlčenlivosti mediátora

(1) Mediátor je povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s přípravou a výkonem mediace, a to i po vyškrtnutí z registru. To platí i v případě, že nebyla uzavřena dohoda o provedení mediace.

(2) Povinnosti mlčenlivosti mohou mediátora zprostit pouze všechny strany sporu. Smrtí, prohlášením za mrtvého nebo zánikem některé ze stran sporu přechází právo zprostit mediátora mlčenlivosti na jejího právního nástupce.

(3) Povinností mlčenlivosti není mediátor vázán v rozsahu nezbytném pro řízení před soudem nebo jiným příslušným orgánem, je-li předmětem řízení spor plynoucí z výkonu činnosti mediátora mezi ním a stranou nebo stranami sporu anebo jejich právními nástupci a dále v rozsahu nezbytném pro svou obranu v rámci výkonu dohledu nad činností mediátora.

(4) Povinnost mlčenlivosti mediátora se vztahuje obdobně též na osoby, které se s mediátorem podílejí na zajištění průběhu mediace.

(5) Ten, kdo je mediátorem podle právních předpisů jiného členského státu, nesmí být nucen porušit povinnost mlčenlivosti v rozsahu, v jakém je mu uložena právními předpisy jiného členského státu, na jejichž základě poskytuje své služby.

CELEX: 32008L0052

§ 10

Odpovědnost za škodu

(1) Mediátor odpovídá stranám sporu za škodu, kterou jim způsobil porušením právní povinnosti v souvislosti s přípravou a výkonem mediace. Mediátor odpovídá za škodu i tehdy, byla-li způsobena při přípravě a výkonu mediace osobou, která se podílí na zajištění přípravy a průběhu mediace.

(2) Mediátor se odpovědnosti za škodu zproští, jen když prokáže, že škodě nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, které je po něm možné požadovat.

§ 11

Odměna a náhrada nákladů mediátora

(1) Mediátor má právo na sjednanou odměnu za provedenou mediaci a na náhradu sjednaných hotových výdajů. Těmito hotovými výdaji jsou zejména cestovní výdaje, poštovné, náklady na pořízení opisů a fotokopii. Mediátor má právo požadovat od stran sporu přiměřenou zálohu na odměnu a náhradu hotových výdajů.

(2) Není-li v dohodě o provedení mediace sjednáno jinak, hradí strany sporu sjednanou odměnu mediátora a náhradu jeho sjednaných hotových výdajů rovným dílem.

(3) Nařídil-li soud účastníkům řízení první setkání s mediátorem, náleží mediátorovi odměna stanovená jiným právním předpisem; odstavec 2 se použije obdobně.

(4) Je-li mediátor plátcem daně z přidané hodnoty, náleží mu k odměně a k náhradě hotových výdajů také náhrada za daň z přidané hodnoty, kterou je mediátor povinen z odměny a náhrady hotových výdajů odvést.

§ 12

Označení mediátora

Mediátor je povinen při výkonu mediační činnosti používat označení „registrovaný mediátor“ nebo „registrovaná mediátorka“. Označení „registrovaný mediátor“ nebo „registrovaná mediátorka“, ani od nich odvozené tvary slov, není oprávněna používat jiná osoba.

§ 13

Doručování

Povinnost mediátora nebo stran sporu doručit písemnost podle tohoto zákona je splněna, pokud je doručena na adresu uvedenou v dohodě o provedení mediace (§ 4) nebo na adresu, a to i elektronickou, kterou za účelem doručování sdělí strany sporu mediátorovi. Písemnost se považuje za doručenou i v případě, že se adresát o doručení z důvodu okolností na své straně nedozvěděl.

HLAVA DRUHÁ ORGANIZACE MEDIACE

§ 14

Dohled nad činností mediátora

Ministerstvo spravedlnosti (dále jen „ministerstvo“) vykonává dohled nad dodržováním povinností stanovených mediátorovi tímto zákonem.

§ 15

Oprávnění vykonávat činnost mediátora

Poskytovat služby mediátora podle tohoto zákona je oprávněna pouze osoba zapsaná v registru, pokud jí nebylo oprávnění poskytovat služby mediátora pozastaveno, nestanoví-li tento zákon jinak.

§ 16

Registr

(1) Registr vede ministerstvo; mediátoři se do něj zapisují v abecedním pořadí.

(2) Do registru se u každé zapisované osoby zapisují údaje, které je žadatel o zápis povinen uvést v žádosti o zápis do registru, a jejich změny. Dále se zapisuje

- a) den zápisu do registru,
- b) den pozastavení nebo zániku pozastavení oprávnění vykonávat činnost mediátora.

(3) Do registru se na žádost mediátora zapisuje zaměření na rodinnou mediaci, pokud žadatel o zápis složil zkoušku z rodinné mediace.

(4) Do registru se na žádost mediátora zapisují další kontaktní údaje, údaje o dosaženém vzdělání a jejich změny.

(5) Údaje v registru jsou veřejné, s výjimkou údajů o datu narození a adrese bydliště. Ministerstvo veřejné údaje zveřejňuje způsobem umožňujícím dálkový přístup.

§ 17

Podmínky zápisu

(1) Ministerstvo zapíše na žádost do registru fyzickou osobu, která

- a) je způsobilá k právním úkonům,
- b) je bezúhonná,
- c) získala vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu v České republice, nebo která získala obdobné vysokoškolské vzdělání v zahraničí, pokud mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, uznání takového vzdělání stanoví, anebo které bylo toto vzdělání uznáno podle jiného právního předpisu,

- d) úspěšně složila zkoušku mediátora nebo jí byla uznána kvalifikace podle jiného právního předpisu²⁾,
- e) nebyla v posledních 5 letech před podáním žádosti vyškrtuta z registru postupem podle § 23 odst. 4.

(2) Za bezúhonného se pro účely tohoto zákona nepovažuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen pro

- a) úmyslný trestný čin,
- b) trestný čin spáchaný v souvislosti s výkonem činnosti mediátora.

(3) Za účelem doložení bezúhonnosti fyzické osoby si ministerstvo vyžádá výpis z evidence Rejstříku trestů. Žádost o vydání výpisu z evidence Rejstříku trestů a výpis z evidence Rejstříku trestů se předávají v elektronické podobě, a to způsobem umožňujícím dálkový přístup.

(4) Za účelem doložení bezúhonnosti přiloží žadatel o zápis do registru, který je státním příslušníkem jiného členského státu nebo fyzickou osobou uvedenou v jiném právním předpisu²⁾, výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad vydaný příslušným soudním nebo správním orgánem tohoto státu nebo členského státu posledního pobytu; je-li členským státem posledního pobytu Česká republika, postupuje se podle odstavce 3. Nevydává-li tento stát výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad, předloží fyzická osoba čestné prohlášení o bezúhonnosti učiněné před notářem nebo státním orgánem. Tyto doklady nesmí být starší než 3 měsíce.

(5) Za účelem doložení bezúhonnosti přiloží žadatel o zápis do registru, který je občanem jiného než členského státu výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad vydaný státem, jehož je občanem. Nevydává-li tento stát výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad, předloží fyzická osoba čestné prohlášení o bezúhonnosti učiněné před notářem nebo státním orgánem. Tyto doklady nesmí být starší než 3 měsíce.

§ 18

Žádost o zápis

- (1) V žádosti o zápis do registru žadatel uvede
 - a) jméno, popřípadě jména, příjmení, datum narození, adresu bydliště a místo podnikání,
 - b) adresu pro doručování písemností na území České republiky, pokud je odlišná od adresy bydliště nebo od místa podnikání, popřípadě elektronickou adresu pro doručování písemností,
 - c) další kontaktní údaje (telefon, fax, elektronickou adresu, adresu dalšího místa výkonu činnosti odlišnou od adresy místa podnikání) a údaje o dosaženém vzdělání, pokud je žadatel požaduje uvést v registru,
 - d) zda požaduje uvést v registru zaměření na rodinnou mediaci,
 - e) jazyk, ve kterém bude mediaci poskytovat.
- (2) K žádosti o zápis do registru musí být připojen
 - a) doklad prokazující splnění podmínky vzdělání podle § 17 odst. 1 písm. c),
 - b) dokument podle § 17 odst. 4 nebo 5, jedná-li se o žadatele podle těchto ustanovení,
 - c) osvědčení o úspěšném složení zkoušky mediátora ne starší než 3 roky nebo kopie rozhodnutí o uznání kvalifikace podle jiného právního předpisu²⁾,
 - d) osvědčení o složení zkoušky z rodinné mediace ne starší než 3 roky nebo kopie rozhodnutí o uznání kvalifikace podle jiného právního předpisu²⁾, pokud žadatel požaduje uvést v registru zaměření na rodinnou mediaci,
 - e) doklad o dosaženém vzdělání, požaduje-li žadatel uvést v registru údaje o dosaženém vzdělání.

²⁾ Zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a některých příslušníků jiných států a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace), ve znění pozdějších předpisů.

(3) Mediátor je jako místo podnikání povinen uvést místo, kde svou činnost skutečně a převážně vykonává.

§ 19

Změny zápisu

(1) Mediátor je povinen oznámit ministerstvu bez zbytečného odkladu, nejpozději však do 15 dnů, změny údajů uvedených v § 18 odst. 1 písm. a). Ministerstvo neprodleně zapíše tyto změny do registru.

(2) Na žádost mediátora ministerstvo do registru neprodleně zapíše údaje uvedené v § 18 odst. 1 písm. b) až e) nebo je vymaže nebo provede jejich změny. Žádá-li mediátor o zápis údaje o dosaženém vzdělání nebo jeho změnu, platí § 18 odst. 2 písm. e) obdobně. Žádá-li mediátor o dodatečný zápis zaměření na rodinnou mediaci, platí § 18 odst. 2 písm. d) obdobně.

§ 20

Hostující mediátor

(1) Činnost mediátora může v České republice vykonávat dočasně nebo příležitostně jako hostující mediátor za podmínek stanovených tímto zákonem též státní příslušník jiného členského státu nebo fyzická osoba uvedená v jiném právním předpisu²⁾.

(2) Ministerstvo bez zbytečného odkladu zapíše do registru jako hostujícího mediátora toho, kdo předloží doklad potvrzující, že je osobou uvedenou v odstavci 1, a že v souladu s právními předpisy jiného členského státu vykonává činnost srovnatelnou s činností mediátora, a dále čestné prohlášení, že mu oprávnění k výkonu této činnosti v členském státě nebylo odejmuto ani dočasně pozastaveno. Pro účely zápisu do registru uvede tato osoba náležitosti podle § 18 odst. 1.

(3) Činnost hostujícího mediátora na území České republiky se řídí právním řádem České republiky. Hostující mediátor je oprávněn poskytovat na území České republiky služby mediátora podle tohoto zákona od okamžiku, kdy předloží doklady a uvede náležitosti stanovené v odstavci 2.

CELEX: 32005L0036

§ 21

(1) Ministerstvo zveřejní způsobem umožňujícím dálkový přístup formulář pro žádost o zápis do registru.

(2) Ministerstvo vydá mediátorovi bez zbytečného odkladu potvrzení o zápisu do registru, které obsahuje jméno, popřípadě jména, příjmení mediátora, datum jeho narození, adresu místa podnikání a datum zápisu do registru.

§ 22

Pozastavení oprávnění

(1) Oprávnění poskytovat služby mediátora se pozastaví dnem, který mediátor uvede v žádosti o pozastavení oprávnění poskytovat služby mediátora.

(2) Pozastavení oprávnění poskytovat služby mediátora zaniká dnem, kdy mediátor, kterému bylo oprávnění poskytovat služby mediátora pozastaveno, podá žádost o obnovení tohoto oprávnění.

§ 23

Zánik oprávnění

(1) Oprávnění vykonávat činnost mediátora zaniká, jestliže mediátor

a) zemřel nebo byl prohlášen za mrtvého,

- b) byl zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo jeho způsobilost k právním úkonům byla omezena, a to ke dni právní moci rozhodnutí soudu, kterým byl způsobilost k právním úkonům zbaven nebo kterým byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena,
- c) byl pravomocně odsouzen pro trestný čin spáchaný úmyslně nebo pro trestný čin spáchaný v souvislosti s výkonem činnosti mediátora, a to ke dni právní moci odsuzujícího rozhodnutí; to neplatí jedná-li se o hostujícího mediátora.

(2) Ministerstvo rozhodne o vyškrtnutí mediátora z registru, jestliže

- a) mediátor, kterému bylo oprávnění poskytovat služby mediátora pozastaveno, nepodá žádost o obnovení oprávnění do 5 let od pozastavení oprávnění poskytovat služby mediátora,
- b) mediátor podal ministerstvu písemnou žádost o vyškrtnutí z registru, a to k poslednímu dni kalendářního měsíce následujícího po měsíci, ve kterém byla žádost doručena,
- c) hostujícímu mediátorovi bylo jiným členským státem odejmuto oprávnění vykonávat činnost srovnatelnou s činností mediátora, a to ke dni právní moci tohoto rozhodnutí,
- d) byl do registru zapsán, ačkoliv nesplňoval některou z podmínek pro zápis do registru.

(3) Mediátor je povinen ministerstvu oznámit skutečnosti, které jsou důvodem k jeho vyškrtnutí z registru podle odstavce 2 písmene c) a d), a to nejpozději do 15 dnů ode dne, kdy se o nich dozvěděl.

(4) Ministerstvo může rozhodnout o vyškrtnutí mediátora z registru, jestliže mediátor závažným způsobem nebo opakovaně i přes písemné upozornění ministerstva porušil povinnosti mediátora stanovené tímto zákonem.

§ 24

Zkouška mediátora

(1) Ministerstvo umožní do 6 měsíců od doručení písemné žádosti vykonat zkoušku mediátora každé fyzické osobě, která uhradí poplatek za přípuštění ke zkoušce mediátora ve výši 5 000 Kč; poplatek za přípuštění ke zkoušce mediátora se zvyšuje o 5 000 Kč, pokud uchazeč požaduje vykonat rovněž zkoušku z rodinné mediace.

(2) Zkoušku z rodinné mediace lze vykonat samostatně. V takovém případě ministerstvo umožní do 6 měsíců od doručení písemné žádosti vykonat zkoušku z rodinné mediace osobě, která úspěšně složila zkoušku mediátora a uhradila poplatek za přípuštění ke zkoušce z rodinné mediace ve výši 5 000 Kč.

(3) Ten, kdo při zkoušce mediátora nebo při zkoušce z rodinné mediace neuspěl, může do 30 dnů ode dne jejího konání písemně požádat ministerstvo, aby mu umožnilo její opakování. Ministerstvo umožní opakování příslušné zkoušky nejdříve po uplynutí 6 měsíců ode dne konání zkoušky, při které žadatel neuspěl, a po uhrazení poplatku za přípuštění ke zkoušce mediátora ve výši 5 000 Kč nebo po uhrazení poplatku za přípuštění ke zkoušce z rodinné mediace ve výši 5 000 Kč; zkoušky lze opakovat pouze dvakrát.

(4) Ten, kdo při některé ze zkoušek neuspěl a nepodal ve lhůtě podle odstavce 2 žádost o její opakování, nebo ten, kdo při některé ze zkoušek neuspěl ani při jejím druhém opakování, může podat novou žádost o vykonání zkoušky až po uplynutí 3 let ode dne konání zkoušky, při které naposledy neuspěl.

(5) Prováděcí právní předpis stanoví obsah a náležitosti zkoušky mediátora a zkoušky z rodinné mediace.

§ 25

Působnost ministerstva

(1) Ministerstvo

- a) organizuje zkoušku mediátorů,
 - b) vede registr,
 - c) zapisuje žadatele do registru, pozastavuje oprávnění poskytovat služby mediátora, vyškrtává mediátora z registru,
 - d) vydává mediátorovi potvrzení o zápisu do registru,
 - e) zapisuje údaje a změny údajů do registru,
 - f) vykonává dohled nad činností mediátorů,
 - g) zveřejňuje formuláře pro žádost o zápis do registru,
 - h) zajišťuje výměnu informací o činnosti hostujícího mediátora a o opatřeních trestněprávní nebo správněprávní povahy s příslušnými orgány jiných členských států.
- (2) Ministerstvo vydá vyhlášku k provedení § 11 odst. 3 a § 24 odst. 5.

HLAVA TŘETÍ SPRÁVNÍ DELIKTY

§ 26 Přestupky

- (1) Fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že
- a) v rozporu s § 12 použije označení „registrovaný mediátor“, „registrovaná mediátorka“ nebo z nich odvozené tvary slov, přestože není zapsána v registru, nebo
 - b) poruší povinnost mlčenlivosti podle § 9.
- (2) Za přestupky podle odstavce 1 lze uložit pokutu do výše 100 000 Kč.

§ 27 Správní delikty právnických a podnikajících fyzických osob

- (1) Právnická nebo podnikající fyzická osoba se dopustí správního deliktu tím, že v rozporu s § 12 použije označení „registrovaný mediátor“, „registrovaná mediátorka“ nebo z nich odvozené tvary slov, přestože není zapsána v registru.
- (2) Mediátor se dopustí správního deliktu tím, že
- a) poruší povinnost mlčenlivosti podle § 9,
 - b) bez zbytečného odkladu neinformuje strany sporu o skutečnostech podle § 8 odst. 1 písm. c),
 - c) nestvrdí svým podpisem mediační dohodu podle § 8 odst. 1 písm. d),
 - d) nevydá stranám na požádání potvrzení podle § 8 odst. 1 písm. e),
 - e) nevydá stranám sporu při ukončení mediace na požádání potvrzení podle § 8 odst. 1 písm. f),
 - f) nedoručí ostatním stranám sporu písemné prohlášení podle § 8 odst. 1 písm. g),
 - g) v rozporu s § 8 odst. 2 poskytl právní služby ohledně sporu, ve kterém vede nebo vedl mediaci nebo činil kroky k přípravě mediace, nebo
 - h) neoznámí ministerstvu skutečnosti podle § 23 odst. 3.
- (3) Za správní delikt podle odstavce 1 nebo 2 se uloží pokuta do výše 100 000 Kč.

§ 28

- (1) Právnická osoba za správní delikt neodpovídá, jestliže prokáže, že vynaložila veškeré úsilí, které bylo možno požadovat, aby porušení právní povinnosti zabránila.
- (2) Při určení výše pokuty právnické osobě se přihlédnou k závažnosti správního deliktu, zejména ke způsobu jeho spáchání a jeho následkům a k okolnostem, za nichž byl spáchán.

(3) Odpovědnost právnické osoby za správní delikt zaniká, jestliže správní orgán o něm nezahájil řízení do 1 roku ode dne, kdy se o něm dozvěděl, nejpozději však do 3 let ode dne, kdy byl spáchán.

§ 29

(1) Správní delikty podle tohoto zákona v prvním stupni projednává ministerstvo.

(2) Na odpovědnost za jednání, k němuž došlo při podnikání fyzické osoby nebo v přímé souvislosti s ním, se vztahují ustanovení tohoto zákona o odpovědnosti a postihu právnické osoby.

ČÁST DRUHÁ ZMĚNA OBČANSKÉHO SOUDNÍHO ŘÁDU

§ 30

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 36/1967 Sb., zákona č. 158/1969 Sb., zákona č. 49/1973 Sb., zákona č. 20/1975 Sb., zákona č. 133/1982 Sb., zákona č. 180/1990 Sb., zákona č. 328/1991 Sb., zákona č. 519/1991 Sb., zákona č. 263/1992 Sb., zákona č. 24/1993 Sb., zákona č. 171/1993 Sb., zákona č. 283/1993 Sb., zákona č. 117/1994 Sb., zákona č. 152/1994 Sb., zákona č. 216/1994 Sb., zákona č. 84/1995 Sb., zákona č. 118/1995 Sb., zákona č. 160/1995 Sb., zákona č. 238/1995 Sb., zákona č. 247/1995 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 31/1996 Sb., zákona č. 142/1996 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 269/1996 Sb., zákona č. 202/1997 Sb., zákona č. 227/1997 Sb., zákona č. 15/1998 Sb., zákona č. 91/1998 Sb., zákona č. 165/1998 Sb., zákona č. 326/1999 Sb., zákona č. 360/1999 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 2/2000 Sb., zákona č. 27/2000 Sb., zákona č. 30/2000 Sb., zákona č. 46/2000 Sb., zákona č. 105/2000 Sb., zákona č. 130/2000 Sb., zákona č. 155/2000 Sb., zákona č. 204/2000 Sb., zákona č. 220/2000 Sb., zákona č. 227/2000 Sb., zákona č. 367/2000 Sb., zákona č. 370/2000 Sb., zákona č. 120/2001 Sb., zákona č. 137/2001 Sb., zákona č. 231/2001 Sb., zákona č. 271/2001 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 276/2001 Sb., zákona č. 317/2001 Sb., zákona č. 451/2001 Sb., zákona č. 491/2001 Sb., zákona č. 501/2001 Sb., zákona č. 151/2002 Sb., zákona č. 202/2002 Sb., zákona č. 226/2002 Sb., zákona č. 309/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 476/2002 Sb., zákona č. 88/2003 Sb., zákona č. 120/2004 Sb., nálezů Ústavního soudu, vyhlášeného pod č. 153/2004 Sb., zákona č. 237/2004 Sb., zákona č. 257/2004 Sb., zákona č. 340/2004 Sb., zákona č. 436/2004 Sb., zákona č. 501/2004 Sb., zákona č. 554/2004 Sb., zákona č. 555/2004 Sb., zákona č. 628/2004 Sb., zákona č. 59/2005 Sb., zákona č. 170/2005 Sb., zákona č. 205/2005 Sb., zákona č. 216/2005 Sb., zákona č. 342/2005 Sb., zákona č. 377/2005 Sb., zákona č. 383/2005 Sb., zákona č. 413/2005 Sb., zákona č. 56/2006 Sb., zákona č. 57/2006 Sb., zákona č. 79/2006 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 113/2006 Sb., zákona č. 115/2006 Sb., zákona č. 133/2006 Sb., zákona č. 134/2006 Sb., zákona č. 135/2006 Sb., zákona č. 189/2006 Sb., zákona č. 216/2006 Sb., zákona č. 233/2006 Sb., zákona č. 264/2006 Sb., zákona č. 267/2006 Sb., zákona č. 308/2006 Sb., zákona č. 315/2006 Sb., zákona č. 296/2007 Sb., zákona č. 104/2008 Sb., zákona č. 123/2008 Sb., zákona č. 126/2008 Sb., zákona č. 129/2008 Sb., zákona č. 259/2008 Sb., zákona č. 295/2008 Sb., zákona č. 305/2008 Sb., zákona č. 7/2009 Sb., zákona č. 198/2009 Sb., zákona č. 218/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 281/2009 Sb., zákona č. 285/2009 Sb., zákona č. 286/2009 Sb., 420/2009 Sb., zákona č. 48/2010 Sb., zákona č. 347/2010 Sb. a zákona č. 409/2010 Sb., se mění takto:

1. V § 99 odst. 1 se za slova „týkající se věci“ vkládají slova „, na možnost využití mediace podle zvláštního právního předpisu⁶²ⁱ⁾“.

Poznámka pod čarou č. 62i zní:

„⁶²ⁱ⁾ Zákon č. .../2011 Sb., o mediaci v netrestních věcech a o změně některých zákonů.“.

2. V § 100 odstavec 3 zní:

„(3) Je-li to účelné a vhodné, může předseda senátu účastníkům řízení nařídít první setkání s registrovaným mediátorem (dále jen „mediátor“) v rozsahu tří hodin a přerušit řízení, nejvýše však na dobu tří měsíců. Pokud se účastníci bez zbytečného odkladu nedohodnou na osobě mediátora, vybere jej z registru vedeného ministerstvem předseda senátu. Po uplynutí tří měsíců soud v řízení pokračuje, ledaže bylo řízení přerušeno podle § 110. Tím není dotčeno právo soudu nařídít předběžné opatření. První setkání nelze nařídít po dobu platnosti předběžného opatření podle § 76b.“.

3. V § 110 se odstavec 2 zrušuje a zároveň se zrušuje označení odstavce 1.

4. V § 111 odstavec 3 zní:

„(3) Jestliže je řízení přerušeno podle § 110, pokračuje v něm soud na návrh po uplynutí tří měsíců. S výjimkou řízení o rozvod může soud na návrh, jsou-li pro to závažné důvody, a i bez návrhu v případě, že to odůvodňují zájmy nezletilého dítěte, pokračovat v řízení i před uplynutím této lhůty. Není-li návrh na pokračování v řízení podán do jednoho roku, soud řízení zastaví.“.

5. V § 114a odst. 2 se za písmeno a) vkládá nové písmeno b), které zní:

„b) účastníky řízení upozorní na možnost využití mediace podle zvláštního právního předpisu⁶²ⁱ⁾, je-li to vhodné;“.

Dosavadní písmena b) až e) se označují jako písmena c) až f).

6. V § 137 odst. 1 se slova „a odměna za zastupování“ nahrazují slovy „, odměna za zastupování a odměna pro mediátora podle zvláštního právního předpisu⁶²ⁱ⁾ za první setkání s mediátorem nařízené soudem podle § 100 odst. 3“.

7. V § 140 se doplňuje odstavec 4, který zní:

„(4) Bylo-li nařízeno první setkání s mediátorem podle § 100 odst. 3, platí odměnu za účastníka osvobozeného od soudních poplatků stát.“.

8. V § 150 se za slova „zvláštního zřetele“ vkládají slova „, nebo odmítne-li se účastník bez vážného důvodu zúčastnit prvního setkání s registrovaným mediátorem nařízeného soudem“.

9. V § 202 se na konci odstavce 1 tečka nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno p), které zní:

„p) bylo nařízeno první setkání s mediátorem podle § 100 odst. 3.“.

10. V § 270 odst. 3 se slova „nákladů mimosoudního smírčího nebo mediačního jednání, rodinné nebo jiné vhodné terapie, které“ nahrazují slovy „odměny mediátora za první setkání, kterou“.

11. V § 273 odstavec 2 zní:

„(2) Je-li to účelné, může soud, nejsou-li dány podmínky pro změnu rozhodnutí podle § 163 odst. 2, stanovit plán navykacího režimu (dále jen „plán“), je-li to v zájmu dítěte. Plán se stanoví tak, aby byl umožněn postupný kontakt dítěte s osobou oprávněnou ke styku s ním. Soud zpravidla před stanovením plánu opatří odborné vyjádření o vhodnosti, obsahu, rozsahu a době trvání. Výkonem kontroly plnění plánu soud pověří vhodnou osobu nebo zařízení, neprovádí-li soud výkon kontroly přímo. Shledá-li soud porušování plánu některým z účastníků řízení, které má vliv

na účel navykacího režimu, nebo dospěje-li k závěru, že navykací režim neplní svůj účel, plán zruší a přistoupí k výkonu rozhodnutí podle odstavce 3.“

§ 31

Přechodné ustanovení

Pokud soud v řízení zahájeném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona uložil účastníkům řízení účast na mimosoudním smírčím nebo mediačním jednání nebo rodinné terapii, nebo za účelem účasti na takovém jednání přerušil řízení, postupuje v těchto věcech podle zákona č. 99/1963, občanský soudní řád, ve znění účinném do dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

ČÁST TŘETÍ

ZMĚNA ŽIVNOSTENSKÉHO ZÁKONA

§ 32

V § 3 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění zákona č. 591/1992 Sb., zákona č. 600/1992 Sb., zákona č. 273/1993 Sb., zákona č. 38/1994 Sb., zákona č. 42/1994 Sb., zákona č. 200/1994 Sb., zákona č. 237/1995 Sb., zákona č. 286/1995 Sb., zákona č. 147/1996 Sb., zákona č. 19/1997 Sb., zákona č. 49/1997 Sb., zákona č. 79/1997 Sb., zákona č. 217/1997 Sb., zákona č. 15/1998 Sb., zákona č. 157/1998 Sb., zákona č. 167/1998 Sb., zákona č. 356/1999 Sb., zákona č. 360/1999 Sb., zákona č. 363/1999 Sb., zákona č. 29/2000 Sb., zákona č. 121/2000 Sb., zákona č. 122/2000 Sb., zákona č. 123/2000 Sb., zákona č. 124/2000 Sb., zákona č. 149/2000 Sb., zákona č. 151/2000 Sb., zákona č. 158/2000 Sb., zákona č. 247/2000 Sb., zákona č. 258/2000 Sb., zákona č. 362/2000 Sb., zákona č. 409/2000 Sb., zákona č. 458/2000 Sb., zákona č. 100/2001 Sb., zákona č. 120/2001 Sb., zákona č. 256/2001 Sb., zákona č. 274/2001 Sb., zákona č. 477/2001 Sb., zákona č. 281/2002 Sb., zákona č. 162/2003 Sb., zákona č. 224/2003 Sb., zákona č. 228/2003 Sb., zákona č. 354/2003 Sb., zákona č. 438/2003 Sb., zákona č. 38/2004 Sb., zákona č. 167/2004 Sb., zákona č. 257/2004 Sb., zákona č. 499/2004 Sb., zákona č. 127/2005 Sb., zákona č. 215/2005 Sb., zákona č. 253/2005 Sb., zákona č. 62/2006 Sb., zákona č. 109/2006 Sb., zákona č. 179/2006 Sb., zákona č. 186/2006 Sb., zákona č. 130/2008 Sb., zákona č. 189/2008 Sb., zákona č. 230/2008 Sb., zákona č. 254/2008 Sb., zákona č. 274/2008 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 285/2009 Sb., zákona č. 292/2009 Sb., zákona č. 145/2010 Sb., zákona č. 155/2010 Sb., zákona č. 160/2010 Sb., zákona č. 424/2010 Sb. a zákona č. 427/2010 Sb., se na konci odstavce 2 tečka nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno k), které včetně poznámky pod čarou č. 10c zní:

„k) registrovaných mediátorů^{10c)}.

^{10c)} Zákon č. .../2011 Sb., o mediaci v netrestních věcech a o změně některých zákonů.“

ČÁST ČTVRTÁ

ZMĚNA ZÁKONA O SPRÁVNÍCH POPLATCÍCH

§ 33

V příloze zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění zákona č. 217/2005 Sb., zákona č. 228/2005 Sb., zákona č. 357/2005 Sb., zákona č. 361/2005 Sb., zákona č. 444/2005 Sb., zákona č. 545/2005 Sb., zákona č. 553/2005 Sb., zákona č. 48/2006 Sb., zákona č.

56/2006 Sb., zákona č. 57/2006 Sb., zákona č. 81/2006 Sb., zákona č. 109/2006 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 130/2006 Sb., zákona č. 136/2006 Sb., zákona č. 138/2006 Sb., zákona č. 161/2006 Sb., zákona č. 179/2006 Sb., zákona č. 186/2006 Sb., zákona č. 215/2006 Sb., zákona č. 226/2006 Sb., zákona č. 227/2006 Sb., zákona č. 235/2006 Sb., zákona č. 312/2006 Sb., zákona č. 575/2006 Sb., zákona č. 106/2007 Sb., zákona č. 261/2007 Sb., zákona č. 269/2007 Sb., zákona č. 374/2007 Sb., zákona č. 379/2007 Sb., zákona č. 38/2008 Sb., zákona č. 130/2008 Sb., zákona č. 140/2008 Sb., zákona č. 182/2008 Sb., zákona č. 189/2008 Sb., zákona č. 230/2008 Sb., zákona č. 239/2008 Sb., zákona č. 254/2008 Sb., zákona č. 296/2008 Sb., zákona č. 297/2008 Sb., zákona č. 301/2008 Sb., zákona č. 309/2008 Sb. a zákona č. 312/2008 Sb., zákona č. 382/2008 Sb., zákona č. 9/2009 Sb., zákona č. 141/2009 Sb., zákona č. 197/2009 Sb., zákona č. 206/2009 Sb., zákona č. 227/2009 Sb., zákona č. 281/2009 Sb., zákona č. 291/2009 Sb., zákona č. 301/2009 Sb., zákona č. 346/2009 Sb., zákona č. 420/2009 Sb., zákona č. 132/2010 Sb., zákona č. 149/2010 Sb., zákona č. 153/2010 Sb., zákona č. 160/2010 Sb., zákona č. 343/2010 Sb., zákona č. 427/2010 Sb. a zákona č. 30/2011 Sb., se v položce 10 doplňuje písmeno f), které zní:

„f) Přijetí žádosti o zápis do registru mediátorů

Kč 5 000“.

ČÁST PÁTÁ

§ 34

Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dnem

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Lucie Ulipová

Obor: Vzdělávání dospělých

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Mediace jako alternativní metoda řešení sporů

Rok: 2012

Počet stran textu bez příloh: 47

Celkový počet stran příloh: 13

Počet titulů české literatury a pramenů: 12

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 3

Počet internetových zdrojů: 4

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jaroslav Veteška Ph.D.